

Vlaams
Parlement

stuk **134** (2014-2015) – Nr. 1
ingediend op 24 oktober 2014 (2014-2015)

Beleidsnota

Armoedebestrijding

2014-2019

ingediend door mevrouw Liesbeth Homans,
viceminister-president,
Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering,
Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding

Een beleidsnota geeft de grote strategische keuzen en opties van het beleid voor de duur van de regeerperiode weer. De nota is de weergave van de visie van de functioneel bevoegde minister en vormt de basis van een debat in het Vlaams Parlement. In voorkomend geval zullen de uitvoeringsmaatregelen, daar waar nodig, ter goedkeuring aan de Vlaamse Regering of het Vlaams Parlement worden voorgelegd.

INHOUD

I. Lijst met afkortingen.....	5
II. Managementsamenvatting.....	6
III. Inleiding	8
IV. Omgevingsanalyse	9
1. Wat is armoede?	9
2. Armoede in cijfers.....	9
2.1 Armoederisico	10
2.2 Inkomensongelijkheid	12
2.3 Materiële deprivatie	13
2.4 Subjectieve armoede.....	14
2.5 Armoede volgens de EU2020-definitie.....	15
2.6 Sociale uitsluitingsmechanismen.....	17
2.7 Kinderarmoede.....	18
3. De binnenkant van armoede.....	19
4. Wettelijke omkadering en uitgangspunten voor een doeltreffend Vlaams armoedebestrijdingsbeleid.....	20
5. Sociale grondrechten	20
6. Situering van het Vlaams armoedebestrijdingsbeleid in het lokale, nationale en Europese beleid	21
6.1 Europees beleid.....	21
6.2 Federaal beleid.....	22
6.3 Vlaams beleid	22
6.4 Lokaal beleid.....	23
V. Strategische en operationele doelstellingen.....	23
1. Strategische doelstelling: Voorkomen dat mensen in armoede en sociale uitsluiting terecht komen	23
1.1 OD Het voorkomen van onderbescherming om te vermijden dat mensen in armoede en sociale uitsluiting terecht komen.	24
1.2 OD Systematisch onze beleidsmaatregelen toetsen aan de effecten op mensen in armoede	25
1.3 OD Waken over een correcte beeldvorming omtrent armoede en zorgen voor een breed maatschappelijk draagvlak voor deze problematiek	26
2. Strategische doelstelling: Armoede op een effectieve manier bestrijden	27
2.1 OD Het voeren van een structureel participatief armoedebestrijdingsbeleid.....	27
2.1.1 Het nemen van structurele maatregelen voor elk van de sociale grondrechten	28
2.1.2 De toegang tot voldoende en gezonde voeding voor mensen in armoede wordt gegarandeerd	29

2.2	OD Versterkt inzetten op het voorkomen en bestrijden van armoede bij gezinnen met jonge kinderen.....	30
2.2.1	De participatie van gezinnen met jonge kinderen in armoede versterken.....	31
2.2.2	Kinderen, jongeren en ouders sterker maken	31
3.	Strategische doelstelling: We ondersteunen het beleid met een geïntegreerd bestuur	32
3.1	OD De Vlaamse Regering engageert zich om vanuit de gemeenschappelijke visie op armoedebestrijding effectieve maatregelen te nemen om de armoede in Vlaanderen te voorkomen en te bestrijden	33
3.2	OD De Vlaamse Regering voert een geïntegreerd, volgehouden en doorgedreven beleid onder coördinatie van de minister bevoegd voor armoedebestrijding	33
3.2.1	Coördinatie binnen de Vlaamse overheid	33
3.2.2	Het opstellen een sterk Vlaams Actieplan Armoedebestrijding (VAPA)	34
3.2.3	Dynamiseren van het Horizontaal permanent armoede-overleg	34
3.2.4	Inzetten op verbinding en netwerken	34
3.3	OD Het evalueren en actualiseren van de huidige regelgeving inzake armoedebestrijding	35
3.4	OD Het voeren van een participatief armoedebestrijdingsbeleid en creëren hiervoor de nodige randvoorwaarden	35
3.5	OD Het voeren van een efficiënt en onderbouwd beleid gestoeld op kennisontwikkeling en -kruising en monitoren en evalueren armoede en het armoedebestrijdingsbeleid	36
VI.	Regelgevingsagenda	38

I. LIJST MET AFKORTINGEN

CAW	Centrum voor Algemeen Welzijnswerk
EU	Europese Unie
HPAO	Horizontaal Permanent Armoedeoverleg
OCMW	Openbaar Centrum Maatschappelijk Welzijnswerk
PAO	Permanent Armoedeoverleg
RIA	Reguleringsimpactanalyse
SIP	Sociaal Investeringspakket
TAO	Teams voor Advies en Ondersteuning
VGC	Vlaamse Gemeenschapscommissie
VAPA	Vlaams Actieplan Armoedebestrijding
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VPAO	Verticaal Permanent Armoedeoverleg
VWAWN	Verenigingen Waar Armen het Woord Nemen
WVG	Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

II. MANAGEMENTSAMENVATTING

Ongeveer 11% van de Vlaamse bevolking bevindt zich onder de armoederisicodrempel. Dit cijfer is al een tiental jaren stabiel. Daartegenover stellen we sinds 2005 een toename van kinderarmoede vast. Op 8 jaar tijd is de kansarmoede-index van Kind en Gezin bijna verdubbeld.

Vlaanderen heeft zich in het kader van de Europese EU2020 groeistrategie in het Pact 2020 tot doel gesteld het aantal personen in armoede in Vlaanderen tegen 2020 met 30% te verminderen en het aantal kinderen dat in armoede geboren wordt, te halveren. Deze doelen zijn nog veraf. Ik zal de armoedebestrijding deze regeerperiode dan ook meer structureel en minder projectmatig aanpakken, waarbij ik versterkt inzet op gezinnen in armoede met jonge kinderen. Om de doelstellingen ter voorkoming en bestrijding van armoede daadwerkelijk te realiseren, ondersteun ik dit door middel van een geïntegreerde aanpak.

Een eerste doelstelling die ik wil realiseren is dan ook het voorkomen en bestrijden van onderbescherming. Vlaanderen beschikt immers over een uitgebreid vangnet aan sociale maatregelen, maar het systeem van sociale bescherming is complex en versnipperd. Vaak zijn het de mensen die er het meest nood aan hebben, die daardoor niet alle bestaande hulp- en dienstverlening ontvangen. Waar mogelijk, zal ik de automatische toekenning van sociale rechten nastreven. Wanneer dit niet mogelijk is, bekijk ik of verdere administratieve vereenvoudiging mogelijk is en zet ik in op het proactief informeren van mensen over hun sociale grondrechten.

Daarnaast is er nood aan een lokale coördinatie en regievoering, aangezien verschillende lokale actoren op het terrein eveneens een rol hebben in de bestrijding van onderbescherming. Ontschotting tussen en binnen organisaties en sectoren en een integrale en inclusieve aanpak op verschillende levensdomeinen zijn noodzakelijk. Elke Vlaamse minister zal hier dan ook aandacht aan besteden binnen zijn/haar beleidsdomeinen.

Een tweede doelstelling om armoede te voorkomen is een voorafgaande systematische toetsing van wijzigende of nieuwe regelgeving aan de effecten op mensen in armoede en de armoedesituatie in Vlaanderen. De armoedetoeets zal verder worden uitgerold zodat wordt nagaan of de voorgestelde regelgeving geen nieuwe armoede of sociaal isolement creëert of de armoede van mensen in stand houdt.

Als derde doelstelling zullen we waken over een correcte beeldvorming omtrent armoede. We zorgen daarbij ook voor een breed maatschappelijk draagvlak voor armoedebestrijding door zowel publieke als private actoren actief te betrekken bij het ontwikkelen en verbeteren van oplossingen voor deze problematiek.

Een groot deel van de Vlamingen leeft reeds in armoede. Voor deze groep volstaat preventie niet en zijn structurele maatregelen ter bestrijding van armoede nodig. Elke Vlaamse minister zal ook op dit vlak concrete doelstellingen formuleren en acties ondernemen voor elk van de sociale grondrechten die tot zijn/haar bevoegdheden behoort. Daarbij worden de opportuniteiten die de overheveling van bevoegdheden in het kader van de zesde staatshervorming biedt, geïdentificeerd en maximaal benut in de strijd tegen armoede.

Het bestaande uitgebreide hulp- en dienstverleningsaanbod moet voor mensen in armoede maximaal toegankelijk zijn. Om deze toegankelijkheid te verbeteren, leg ik linken over sectoren en beleidsdomeinen heen, maar heb ik ook aandacht voor de continuïteit van de dienstverlening zelf. Ik heb op dit vlak in het bijzonder aandacht voor de toegang voor mensen in armoede tot voldoende en gezonde voeding.

Het Vlaams Regeerakkoord schuift de strijd tegen kinderarmoede en generatiearmoede naar voor als prioriteiten binnen het armoedebestrijdingsbeleid. Daarom zet ik versterkt in op gezinnen in armoede met jonge kinderen. Het is immers aangetoond dat hoe later we ingrijpen op de negatieve effecten van armoede bij kinderen, hoe hoger de maatschappelijke kosten zijn en hoe lager de effectiviteit van het beleid. Bovendien heeft wetenschappelijk onderzoek aangetoond dat de bestrijding van kinderarmoede de sleutel is om de vicieuze cirkel van generatiearmoede te doorbreken.

Mijn beleid op dit vlak wordt ingevuld volgens vier pijlers. Als eerste pijler versterk ik de participatie van gezinnen in armoede met jonge kinderen aan de samenleving, wat zich onder meer uit in het onderwijs, op de arbeidsmarkt, in de vrijetijdsbesteding. Op dit vlak werk ik drempels weg en zorg ik voor toeleiding en begeleiding op maat. Zo kom ik bij de tweede pijler, de toegang tot kwaliteitsvolle diensten voor gezinnen met jonge kinderen. Ik vertrek vanuit het principe van het selectief universalisme. Daarbij worden diensten verleend aan iedereen, maar wordt meer ingezet op de meest kwetsbaren.

Met de derde pijler wil ik de inkomenssituatie van gezinnen met jonge kinderen verbeteren. Waar de meeste bevoegdheden met betrekking tot inkomen, uitkeringen en toelagen zich op het federale niveau bevinden, is Vlaanderen bevoegd voor een aantal kostenverlagende maatregelen zoals de inkomensgerelateerde kinderopvang, de schooltoelage, de huurpremie,... die ze gericht zal inzetten voor de meest kwetsbaren.

De vierde pijler omvat beleid gericht op het sterker maken van kinderen, jongeren en ouders. Vanuit het gegeven dat gezinnen in armoede zelf een beter leven willen opbouwen en reëel deel willen uitmaken van de samenleving, zal ik trachten deze doelgroep sterker en zelfredzaam maken.

Om de bovenstaande doelstellingen te realiseren en een effectief beleid ter voorkoming en bestrijding van armoede te voeren, is een geïntegreerd beleid nodig. Dit beleid vertrekt vanuit een door alle betrokken beleidsniveaus en beleidsdomeinen gedragen visie inzake armoedebestrijding. Binnen de Vlaamse Regering coördineer ik de maatregelen op het vlak van armoedebestrijding. ik gebruik en optimaliseer daarvoor de instrumenten van het armoededecreet zoals het horizontaal en verticaal permanent armoedeoverleg. De uitvoering van het armoedebeleid wordt beschreven in een nieuw Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015-2019. In dit actieplan komt de focus op gezinnen in armoede met jonge kinderen duidelijk tot uiting.

Om de effectiviteit van het armoedebeleid te verhogen, realiseer ik de nodige afstemming met andere beleidsniveaus. Het huidige armoededecreet dateert van 2003. Ik zal dit decreet evalueren en actualiseren waar nodig, om nog beter bij te dragen aan de doelstellingen inzake armoedebestrijding. De integratie van de subsidies lokale kinderarmoedebestrijding in het Gemeentefonds en het expliciteren van de regierol van de lokale besturen worden daarin meegenomen.

Ook ervaringsdeskundigheid kan bijdragen aan een beter en effectiever beleid inzake armoedebestrijding.

Tenslotte zorg ik ervoor dat het armoedebeleid goed onderbouwd wordt, door te investeren in kennisontwikkeling waar er nog hiaten zijn, door kruising van verschillende soorten beschikbare kennis in de beleidsvoorbereiding, -uitvoering en -evaluatie en door een gedegen monitoring van de evoluties op het vlak van armoede en sociale uitsluiting.

III. INLEIDING

Ondanks de vele maatregelen die sinds de goedkeuring van het armoededecreet in 2003 – en voordien – genomen zijn, merk ik op dat de armoedesituatie in Vlaanderen niet duurzaam verbeterd is. De algemene armoedecijfers in Vlaanderen blijven al meerdere jaren relatief stabiel en schommelen rond 11 % Vlamingen die leven onder de armoederisicodrempel. Het aandeel kinderen dat in armoede geboren wordt, stijgt echter jaarlijks.

Vlaanderen heeft zich nochtans in het Pact 2020 tot doel gesteld een significante daling van het aantal personen in armoede te realiseren: 30% minder mensen onder de armoederisicodrempel en maximaal 4% kinderen dat in armoede geboren wordt tegenover 11,2% nu.

Als coördinerend minister voor armoedebestrijding is het voor mij duidelijk dat het Vlaamse armoedebeleid moet evolueren naar een meer structurele en minder projectmatige aanpak, over beleidsniveaus en -domeinen heen, en met een focus op gezinnen met jonge kinderen. Dit is noodzakelijk willen we kinderarmoede en generatiearmoede – twee prioriteiten in het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid – op een effectieve manier aanpakken.

Ik wil samen met mijn collega's in de Vlaamse Regering inzetten op het voorkomen dat mensen in armoede en sociale uitsluiting terecht komen. Ik zal hiervoor instrumenten inzetten die onderbescherming tegengaan, maar maak evenzeer ook werk van ontschotting binnen en tussen beleidsdomeinen, sectoren en organisaties met het oog op een integrale en inclusieve aanpak van armoede.

De armoedetoets wordt ook verder uitgerold zodat ik, maar ook de andere ministers binnen de Vlaamse regering bij nieuwe maatregelen systematisch aandacht heb voor de effecten die deze hebben op mensen in armoede.

Daarnaast zal de Vlaamse Regering haar verantwoordelijkheid blijven opnemen voor de mensen die nu reeds in armoede leven. Dit doen we door structurele initiatieven ter bestrijding van armoede te nemen. Ook verschillende bevoegdheden die in het kader van de zesde staatshervorming worden overgeheveld, bieden opportuniteiten die we op dit vlak zullen benutten.

Ik zal maatregelen nemen die in eerste instantie de zelfredzaamheid van mensen in armoede verhogen. Dit gaat gepaard met het meer toegankelijk maken van hulp- en dienstverlening, met andere woorden de randvoorwaarden zodat mensen zich volwaardig kunnen ontplooiën in de samenleving. Daartegenover verwacht ik dat mensen hun verantwoordelijkheid nemen en de kansen grijpen die ze krijgen.

IV. OMGEVINGSANALYSE

1. Wat is armoede?

Er bestaan verschillende definities over armoede. Omdat een goede en duidelijke definitie van de probleemstelling bijdraagt tot een effectieve oplossingsstrategie, stellen we bij het begin van deze beleidsnota de definitie van armoede die we hanteren, scherp.

We beschouwen armoede als een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het scheidt mensen in armoede van de algemeen aanvaarde leefpatronen van de samenleving. Tussen het leven van mensen in armoede en mensen zonder armoede-ervaring bestaat er dus een kloof, die zich manifesteert op verschillende vlakken: participatie, vaardigheden en kennis. Deze kloof kunnen ze niet altijd op eigen kracht overbruggen.

Deze definitie toont dat armoede een complex probleem is dat een aanpak in meerdere beleidsdomeinen vraagt.

2. Armoede in cijfers¹

Recente cijfergegevens wijzen er op dat ondanks de vele maatregelen die sinds de goedkeuring van het armoededecreet in 2003 (en voordien) genomen zijn, de armoedesituatie in Vlaanderen niet duurzaam verbeterd is.

Het beschikbare inkomen en de welvaart zijn in Vlaanderen de afgelopen decennia nochtans toegenomen tot een historisch hoog niveau². Vlaanderen heeft daarmee de internationale trend van toegenomen welvaart tijdens de afgelopen decennia gevolgd³. De meest recente cijfers geven aan dat Vlaanderen op het vlak van beschikbaar inkomen in Europa alleen Luxemburg, Oostenrijk en Duitsland moet laten voorgaan. De meest recente cijfers geven wel aan dat het beschikbare inkomen in 2010 voor het eerst sinds 2005 beperkt is gedaald.

Dat het Vlaamse gemiddelde beschikbare inkomen in Europees opzicht relatief hoog ligt, zegt echter niets over de welvaartsverdeling binnen Vlaanderen.

¹ De meeste cijfers uit deze omgevingsanalyse zijn gebaseerd op de Vlaamse Armoedemonitor 2014. Daar waar andere broninformatie werd geraadpleegd, wordt dit vermeld. Voor meer informatie met betrekking tot gangbare armoede-indicatoren verwijzen we dan ook graag naar de Vlaamse Armoedemonitor 2014 van de Studiedienst van de Vlaamse Regering.

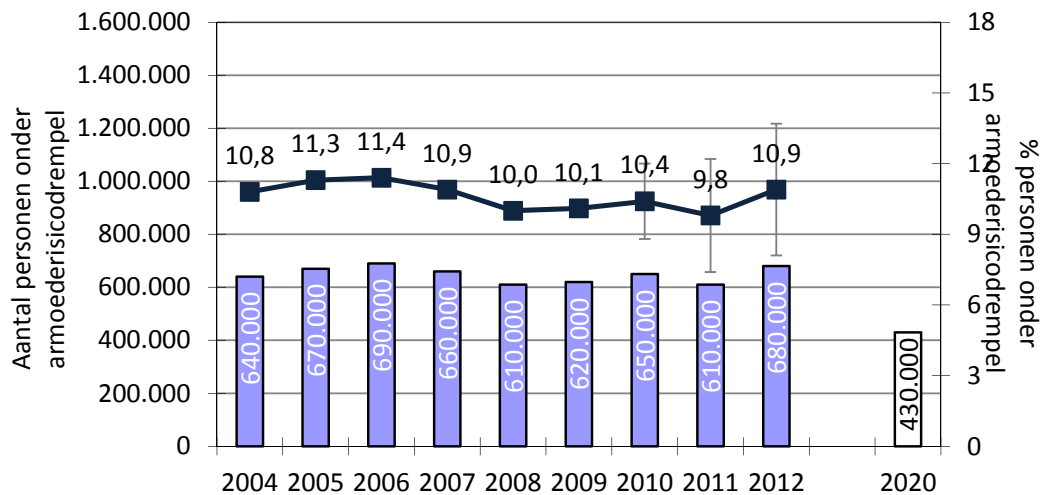
² Van den Bosch e.a., 2009 Storms, B. & Van den Bosch, K. (2009). Wat heeft een gezin minimaal nodig? Een budgetstandaard voor Vlaanderen. Acco, Leuven

³ Gegevens World Bank, 2012

2.1 Armoederisico

Het cijfer dat jaar na jaar het meest in het oog springt is *het risico op armoede*. Volgens de SILC-survey 2012 heeft 10,9% van de Vlaamse bevolking na sociale transfers een netto beschikbaar inkomen onder de Belgische armoedegrens.

Figuur 1. Bevolking onder de armoederisicodrempel: evolutie (Vlaams Gewest) 2004-2012, doelstelling 2020)

Bron: EU-SILC, Algemene Directie Statistiek

Dit cijfer is al een tiental jaren vrij stabiel. Zo'n 680.000 personen hebben in Vlaanderen een netto beschikbaar inkomen dat onder de Belgische armoedegrens ligt. Daarvan bevindt zowat de helft zich in een positie van *langdurige armoede*. Ongeveer de helft van de personen met een inkomen onder de armoederisicodrempel in 2011⁴ bevonden zich in minstens twee van de drie voorafgaande jaren ook onder deze drempel.

Onze hoofdstad is koploper voor wat betreft de armoedecijfers. Ongeveer één derde van de Brusselse bevolking leeft met een inkomen onder de armoedegrens. Vijf procent van de Brusselse bevolking tussen 18 en 64 jaar is afhankelijk van een inkomen van het OCMW en één vijfde leeft van een vervangings- of minimuminkomen.

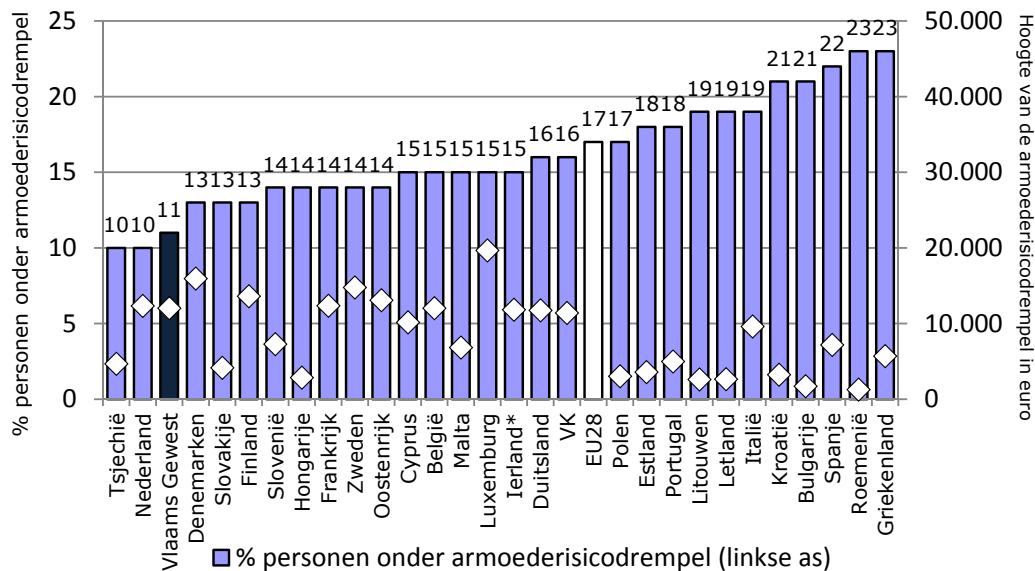
Ook voor wat betreft kinderarmoede is het slecht gesteld in de metropool. Meer dan één vijfde van de Brusselse kinderen leeft in een huishouden zonder inkomen uit werk en 9,5% van de jongeren tussen 18 en 24 jaar heeft een leefloon.⁵

⁴ De meest recent cijfers op dit vlak dateren van 2011.

⁵ Bron: Brussels Armoederapport 2013.

Zowel op het vlak van armoederisico als op het vlak van langdurige armoede bevindt Vlaanderen zich in de top drie in Europa. Wat het percentage van de bevolking betreft dat zich onder de armoedegrens bevindt, moet Vlaanderen enkel Tsjechië en Nederland laten voorgaan. Met 10,9% lag het Vlaamse cijfer duidelijk lager dan het EU-gemiddelde (17%).

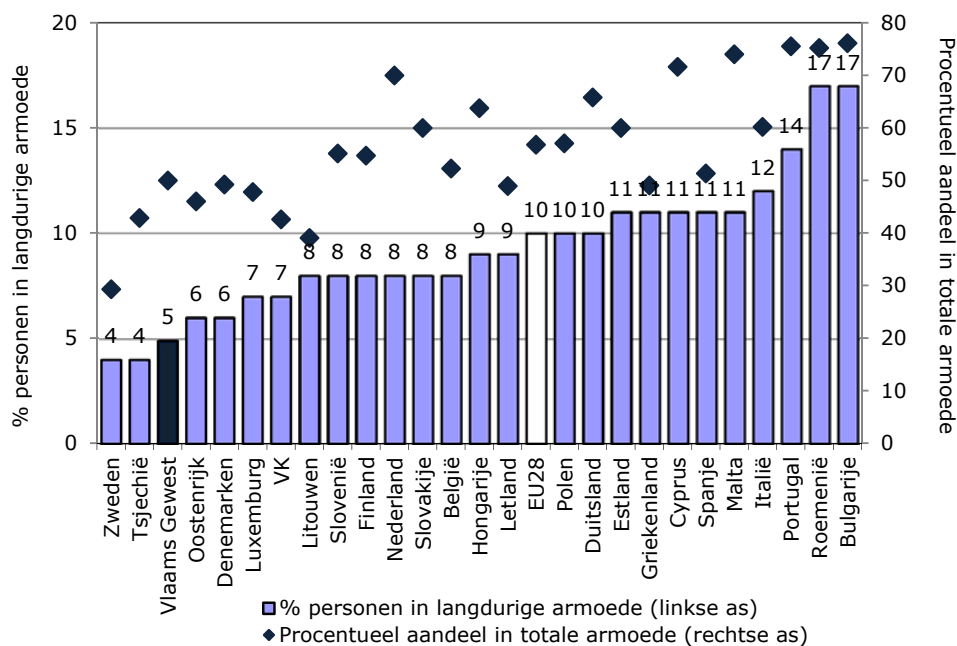
Figuur 2. Bevolking onder de armoederisicodrempel: Europese vergelijking (Vlaams Gewest en 28 lidstaten van de EU, 2012)

Bron: Bevolking onder de armoederisicodrempel: Europese vergelijking

Wat langdurige armoede betreft scoren enkel Zweden en Tsjechië beter.

Figuur 3. Bevolking in langdurige armoede: Europese vergelijking (Vlaams Gewest en 28 lidstaten van de EU, 2011)

Bron: EU-SILC, Eurostat en Algemene Directie Statistiek

Een aandachtspunt betreft het aandeel personen in langdurige armoede (inkomen onder de armoederisicodrempel in minstens drie van de laatste vier jaar) in het totale aantal personen onder de armoederisicodrempel. De helft van de personen met een inkomen onder de armoederisicodrempel in Vlaanderen leeft in langdurige armoede (SVR, 2013b). Het aandeel van de langdurige armoede in de totale armoede ligt iets hoger in Vlaanderen dan in de best presterende EU-landen. Vlaanderen schuift daarmee op naar de groep EU-landen waar het risico om in armoede terecht te komen relatief laag is, maar tegelijk de kans om weer uit de armoede te raken ook laag is.

De Europese Commissie ziet in die landen een risico op blijvende sociale achterstelling als ze in armoede terechtkomen. Dat zorgt voor een risico op oplopende sociale polarisatie tussen de groep personen in armoede en sociale uitsluiting en de rest van de samenleving (European Commission, 2013).

Bijzonder kwetsbare groepen inzake armoederisico zijn 65-plussers (17% bevindt zich onder de armoedegrens), gezinnen met minstens één 65-plusser (20%), eenoudergezinnen (22%), werklozen (27%), andere niet-actieven (19%), gezinsleden in gezinnen met een zeer lage of lage werkintensiteit⁶ (48% en 30%), laaggeschoolden (19%), huurders (24%) en personen geboren buiten de EU (35%). Voor eenoudergezinnen en 65-plussers is er sinds 2008 enige verbetering zichtbaar. Voor de overige kwetsbare groepen nemen de armoederisico's toe sinds 2008.

Personen die geboren zijn buiten de Europese Unie, lopen duidelijk een hoger risico op armoede. Het armoederisicopercentage ligt bij die groep bijna vijf keer hoger dan bij personen die geboren zijn binnen de EU (inclusief België).

Armoede en sociale uitsluiting zijn geografisch niet gelijkmatig gespreid over Vlaanderen. Analyse van administratieve gegevens maakt duidelijk dat de hoogste armoedepercentages gemeten worden in de meest dichtbebouwde stedelijke gebieden⁷. Tegelijk blijkt ook dat de armoede en sociale achterstelling op het platteland hoger liggen dan in de meer bevolkte niet-stedelijke gebieden.

2.2 Inkomensongelijkheid

De *inkomensongelijkheid* in Vlaanderen is de laatste jaren niet betekenisvol gestegen of gedaald. De Gini-coëfficiënt die hiervoor als maat wordt gebruikt, en die inzicht geeft in de wijze waarop het inkomen is verdeeld tussen de inwoners van een land of regio, bedraagt 0,245 in 2012. Een Gini-coëfficiënt van 0 betekent dat er geen ongelijkheid is, een coëfficiënt van 1 betekent volledige ongelijkheid (wanneer één huishouden het hele inkomen zou krijgen, en de andere huishoudens niets). Vlaanderen scoort met deze Gini-coëfficiënt bijzonder goed in Europa. Alleen Slovenië doet beter.

Maar kijken naar alleen inkomensongelijkheid is een onderschatting van de totale welvaartsongelijkheid in de samenleving. Het negeert immers dat er vermogen opgebouwd wordt in roerende en onroerende goederen zoals huizen, auto's, juwelen, aandelen, obligaties, schilderijen, enzovoort. Het Eurosystem Household Finance and Consumption Survey van de ECB werd specifiek ontworpen om de verdeling van de vermogens in kaart te kunnen brengen in de Eurozone, en dit op een vergelijkbare basis⁸. Op basis van deze gegevens kunnen we de inkomensverdeling en de vermogensverdeling van 2010 vergelijken. Meteen valt

⁶ Werkintensiteit is het aantal werkelijk gewerkte maanden door alle volwassen leden van het huishouden ten opzichte van het aantal werkbare maanden tijdens het referentiejaar.

⁷ Marissal e.a., 2012 Marissal, P., May, X. & Mesa-Lombillo, D. (2012). Stedelijke en plattelandsarmoede. Federaal Wetenschapsbeleid, Brussel.

⁸ Kuypers, S. & Marx, I (2014). De verdeling van de vermogens in België. CSB-Berichten, Centrum voor Sociaal Beleid, Universiteit Antwerpen.

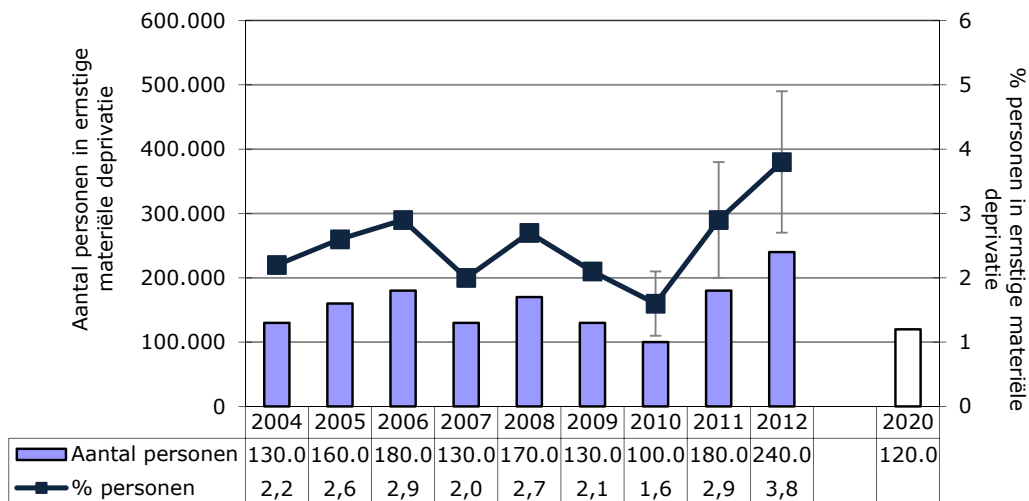
op dat in België⁹ het vermogen veel ongelijker verdeeld is dan het beschikbare inkomen. De helft van de Belgische huishoudens bezit samen minder dan 10% van het totale vermogen. De top 10% bezit 44% van het totaal. Deze scheve verdeling uit zich ook in de grote verschillen in mediaan¹⁰ netto vermogen. Het mediaan netto vermogen van de Belgische huishoudens is 206.000 euro. 10% van de Belgische gezinnen heeft echter minder dan 2.700 euro netto vermogen, terwijl het vermogen van 10% van de huishoudens meer dan 687.000 euro netto waard is.

Hierbij dient nog aangevuld te worden dat de positie van gezinnen die aangewezen zijn op sociale uitkeringen, er de voorbije decennia op achteruit is gegaan in vergelijking met de positie van andere inkomensgroepen (Van den Bosch e.a., 2009). De sociale uitkeringen hebben over de jaren heen hun koopkracht behouden, maar zijn relatief achteruitgegaan ten opzichte van de sterker gestegen inkomens van huishoudens met een arbeidsinkomen.

2.3 Materiële deprivatie

Als we kijken naar de cijfers voor *ernstige materiële deprivatie* zien we een negatieve evolutie. Hiermee wordt niet zozeer naar het inkomen zelf gepeild, dan wel naar de mogelijkheid om een minimale levensstandaard te genieten. Dit gebeurt door na te gaan hoeveel items uit een lijst met negen basisitems een gezin moet missen wegens financiële redenen¹¹. Gezinnen die vier of meer basisitems moesten missen wegens financiële redenen, zijn ernstig materieel gedepriveerd. Voor Vlaanderen bedroeg dit 3,8% of 240.000 personen in 2012. In 2010 was dit nog 1,6%. In Europa staat Vlaanderen met dit cijfer op de zesde plaats, na Luxemburg, Zweden, Nederland, Denemarken en Finland.

Figuur 4. Ernstige materiële deprivatie: evolutie samengestelde maat (Vlaams Gewest, 2004-2012, doelstelling 2020)

Bron: EU-SILC, Algemene Directie Statistiek

⁹ Cijfers voor Vlaanderen zijn niet beschikbaar.

¹⁰ Omdat het gemiddeld netto vermogen sterk beïnvloed wordt door de grote vermogens in de top 10%, wordt het netto vermogen uitgedrukt in mediaan netto vermogen. Dit is het netto vermogen van degene die zich, wanneer men de respondenten naar vermogen rangschikt (voor alle respondenten, of per percentiel), precies in het midden van deze rangschikking bevindt.

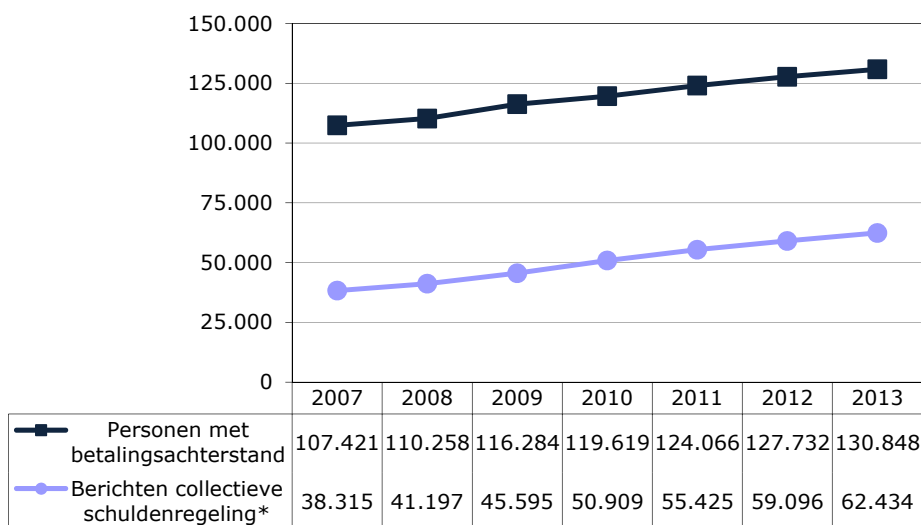
¹¹ Deze negen items zijn: een week vakantie buitenshuis per jaar, een maaltijd met vis, vlees, kip of vegetarisch alternatief om de twee dagen, een wasmachine, een kleuren-tv, een telefoon/GSM, een auto, de rekeningen voor huur, hypotheek, nutsvoorzieningen of andere aankopen kunnen betalen, het huis degelijk kunnen verwarmen, beperkte onverwachte financiële uitgave (900 euro) kunnen doen.

Ook hier zijn er bijzonder kwetsbare groepen te onderscheiden: 0 tot 49-jarigen (5%), alleenstaanden (6%), eenoudergezinnen (9%), gezinnen met 3 of meer kinderen (6%), werklozen (11%), andere niet-actieven (7%), leden van gezinnen met een zeer lage of lage werkintensiteit (23% en 11%), laaggeschoolden (7%) en personen geboren buiten de EU (20%).

Schuldoverlast is vaak een belangrijk probleem voor mensen in armoede. Eind 2013 stonden 130.848 Vlamingen met afbetalingsmoeilijkheden geregistreerd bij de Centrale voor Kredieten aan Particulieren van de Nationale Bank van België. Het aantal geregistreerde personen met betalingsachterstand is de afgelopen jaren duidelijk toegenomen. De recente evolutie van een aantal administratieve cijferreeksen geeft duidelijk aan dat de economische crisis voor bepaalde groepen en op bepaalde aspecten van de inkomenssituatie een duidelijke impact heeft gehad (Schepers & Nicaise, 2013). Dat blijkt onder meer uit de cijfers over sociale bijstandsuitkeringen, betalingsachterstand en energiearmoede.

Wie geconfronteerd wordt met overmatige schuldenlast of ernstige financiële moeilijkheden kan een beroep doen op de procedure van *collectieve schuldenregeling*. Eind 2013 stonden er in Vlaanderen (inclusief het gerechtelijke arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde) in totaal 62.434 berichten van 'toelaatbaarheid van collectieve schuldenregeling' uit. Dit cijfer kan gezien worden als een aanwijzing voor de meest extreme vorm van overmatige schuldenlast.

Figuur 5. Betalingsachterstand en collectieve schuldenregeling: evolutie (aantal personen in het Vlaams Gewest, 2007-2013)

Bron: Nationale Bank van België

2.4 Subjectieve armoede

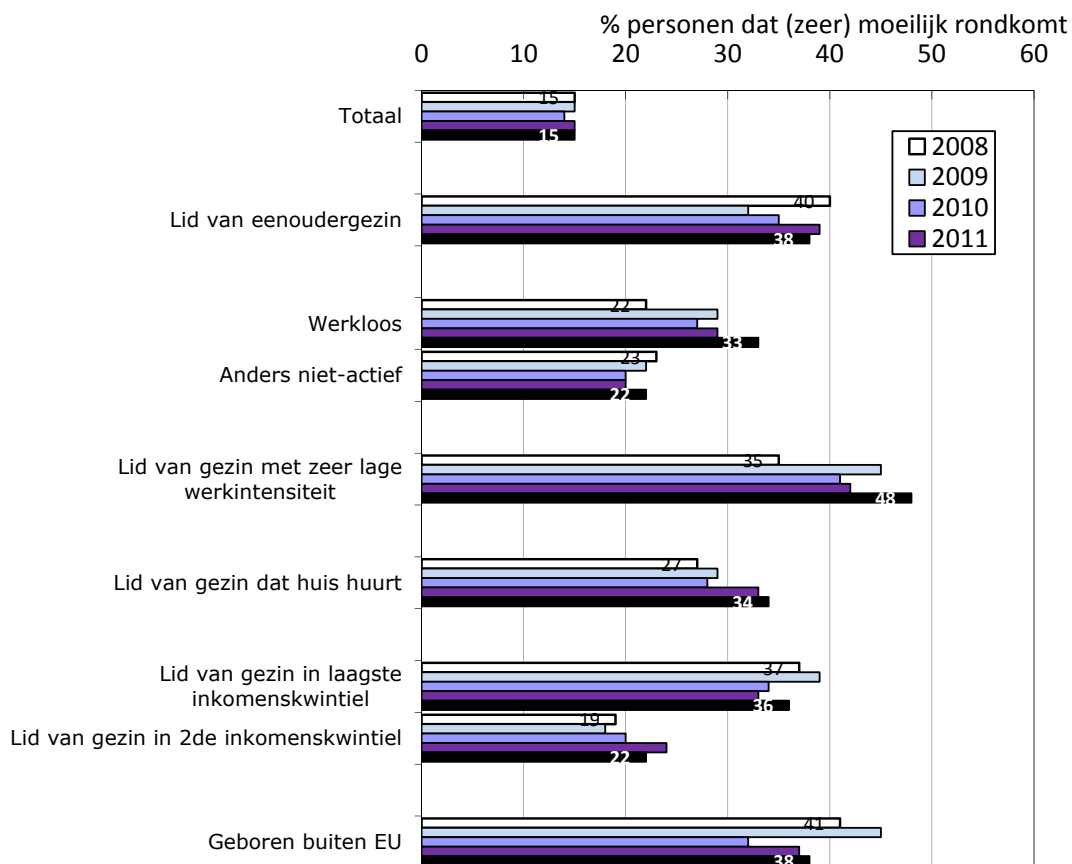
Naast het armoederisico, de ernstige materiële deprivatie, en schuldenlast is er ook een *subjectieve maat voor het beoordelen van de inkomenssituatie*. Op de vraag of men gemakkelijk tot zeer moeilijk rondkomt met het beschikbaar inkomen, antwoordden in 2012 15,3% van de personen in Vlaanderen dat ze moeilijk tot zeer moeilijk rondkomen met het beschikbare inkomen. Dat gaat over 960.000 personen. Vlaanderen neemt in Europa een achtste plaats in, na Zweden, Finland, Duitsland, Luxemburg, Denemarken, Nederland en Oostenrijk.

Tegenover de periode vóór 2008 is het aandeel personen dat leeft in een huishouden dat zelf aangeeft (zeer) moeilijk rond te komen, opvallend gestegen.

Dat aandeel was tussen 2004 en 2007 gedaald van 13% tot 10%, maar is sinds 2008 gestegen naar om en bij de 15% van de Vlamingen (SVR, 2013a).

De groepen die meer dan gemiddeld aangeven moeilijk tot zeer moeilijk rond te kunnen komen met het beschikbare inkomen, zijn grotendeels dezelfde als degenen die een groter risico lopen om in armoede te leven of die een groter risico lopen op ernstige materiële deprivatie. 65-plussers melden minder dan 0 tot 17-jarigen dat ze niet kunnen rondkomen met het beschikbare inkomen (13% versus 18%). Voor werklozen, gezinsleden uit gezinnen met een zeer lage werkintensiteit en huurders neemt de subjectieve armoede toe sinds 2008. Voor de andere kwetsbare groepen blijft dit min of meer gelijk.

Figuur 6. Subjectieve beoordeling van de inkomenssituatie: evolutie situatie risicogroepen (Vlaams Gewest, 2008-2012)

Bron: EU-SILC, Algemene Directie Statistiek

2.5 Armoede volgens de EU2020-definitie

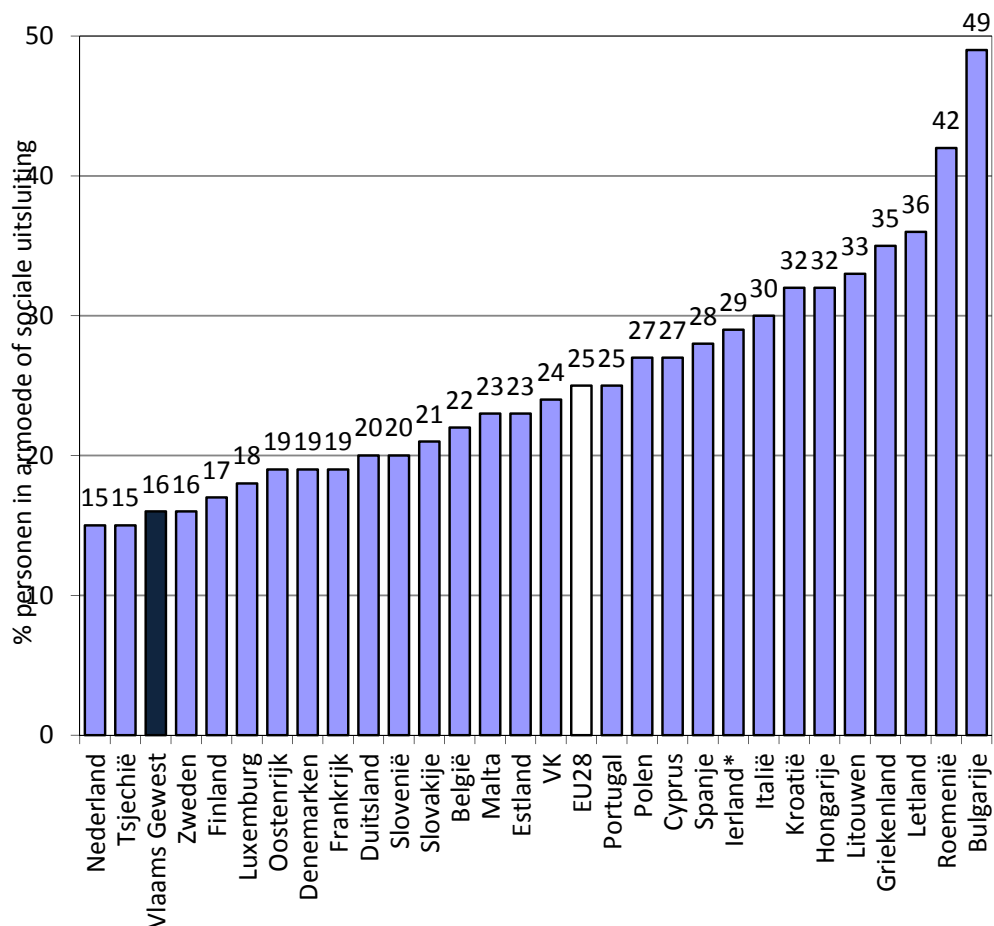
In 2010 werd door de Europese Unie een plan opgesteld om van de Unie tegen 2020 een slimme, duurzame en inclusieve economie te maken: de zogenaamde EU2020-strategie. Daarbij heeft een van de doelstellingen betrekking op armoede en sociale inclusie. De bedoeling is om tegen 2020 het aantal armen of sociaal uitgesloten in de hele Unie met 20 miljoen te verminderen. Daarvoor werd ook een nieuwe armoede-indicator uitgewerkt. Deze indicator beschouwt iemand als

arm of sociaal uitgesloten als hij voldoet aan minstens één van volgende voorwaarden:

- hij of zij leeft in een gezin met een inkomen onder de nationale armoederisicodrempel;
- hij of zij leeft in een gezin met ernstige materiële deprivatie (het gezin mist minstens vier items uit een lijst van negen basisitems wegens financiële redenen);
- hij of zij is jonger dan 60 jaar en leeft in een gezin met een zeer lage werkintensiteit.

Gemeten aan de hand van deze samengestelde EU2020-indicator leefde in 2012 16% van de Vlaamse bevolking in armoede of sociale uitsluiting. Dat komt neer op ongeveer 1 miljoen personen. Daarmee haalt Vlaanderen een 3de plaats in de Europese rangschikking.

Figuur 7: Bevolking in armoede of sociale uitsluiting volgens EU2020-definitie: Europese vergelijking

Bron: EU-SILC, Algemene Directie Statistiek

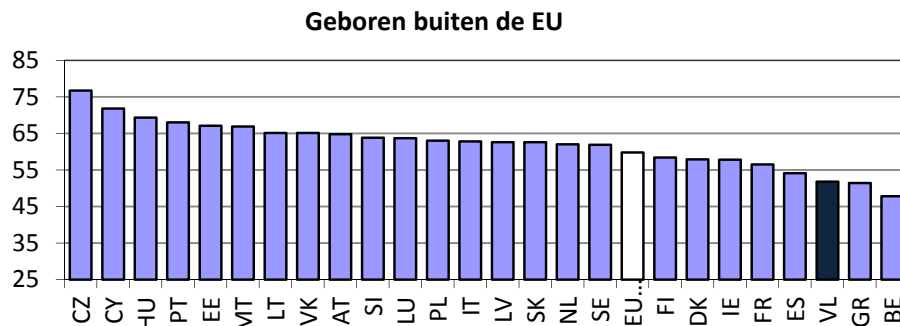
Een deel van de personen in armoede of sociale uitsluiting voldoet tegelijk aan twee of drie van de genoemde voorwaarden. Goed 1% van de Vlamingen (80.000 personen) scoort negatief op alle drie de criteria. Dat wil zeggen dat ze leven in een huishouden met een inkomen onder de armoededrempel, dat ernstig materieel gedepriveerd is en waar sprake is van een zeer lage werkintensiteit.

2.6 Sociale uitsluitingsmechanismen

Ondanks de toegenomen welvaart in Vlaanderen blijft een behoorlijke groep in onze samenleving achter. Het gaat niet alleen om mensen in een mindere inkomenspositie, maar meer in het algemeen om bevolkingsgroepen die om uiteenlopende redenen *minder participeren in de verschillende domeinen van het maatschappelijke leven*. Het gaat om vrouwen, ouderen, laaggeschoolden, alleenstaanden en alleenstaande ouders, personen met een functiebeperking en vreemdelingen. We bespreken kort verschillende belangrijke levensdomeinen.

Op het vlak van tewerkstelling blijkt als eerste dat vooral ouderen (55 tot 64 jaar), vreemdelingen van buiten de EU en personen met een functiebeperking moeilijk toegang blijven vinden tot de arbeidsmarkt. Bij vergelijking met de situatie in de andere EU-landen blijkt dat de lage werkzaamheidsgraad bij ouderen en vreemdelingen van buiten de EU het voornaamste pijnpunt blijft op de Vlaamse arbeidsmarkt (SVR, 2013b). We scoren hier zeer slecht op Europees vlak.

Figuur 8: Werkzaamheidsgraad: Europese vergelijking (Vlaams Gewest en 27 EU-lidstaten, 2012)

Bron: EAK-LFS, Eurostat en Algemene Directie Statistiek

Ook de participatie van de genoemde groepen op het vlak van cultuur, sport, verenigingsleven, internet, levenslang leren en politieke participatie is niet evenredig aan hun aandeel in de totale bevolking.

Een interessante bevinding in dit kader betreft het feit dat het aandeel Vlamingen dat niet regelmatig gebruik maakt van internet de laatste jaren behoorlijk snel daalt, hoewel het in 2012 toch nog altijd gaat om een kwart van de volwassen Vlamingen. De participatie ligt duidelijk lager bij laaggeschoolden. Ondanks het feit dat tegenwoordig nog zeer weinig mensen bestempeld kunnen worden als volledig offline¹², verschilt de kwaliteit van de toegang en de variatie van het gebruik opvallend naar leeftijd, geslacht en ook socio-economische achtergrond¹³. Aangezien mechanismen van digitale en sociale uitsluiting vaak samenhangen en elkaar zelfs versterken, kan dat sociaal kwetsbare groepen in een moeilijke positie brengen wat digitale én maatschappelijke participatie betreft.

Voorlaag opgeleiden participeren duidelijk minder in de diverse domeinen van het maatschappelijke leven.

¹² Brotcorne, P. (2009) Offline jongeren en de digitale kloof : over het risico op ongelijkheden bij 'digital natives' vzw Fondation Travail – Université, Namen

¹³ Helsper, E. & Enyon, R. (2010). Digital natives: where is the evidence? In: British Educational Research Journal, 36 (3), 503-520.

We kunnen hier een link leggen met het onderwijs (SVR, 2013b). Vandaag verlaat nog altijd een behoorlijk grote groep jongeren het onderwijs zonder diploma (volgens EAK-enquête: 8,7% in 2012). Zeker in economisch moeilijker tijden dreigen ze in een sociaaleconomisch erg kwetsbare positie terecht te komen.

Daarnaast merken we in dit kader op dat het aandeel personen van vreemde herkomst duidelijk hoger ligt in de zwakkere richtingen. De schoolse achterstand bij leerlingen met een niet-Nederlandse thuistaal ligt beduidend hoger dan bij leerlingen die thuis Nederlands spreken. Ook de deelname aan het hoger onderwijs wijst op achterstand van vreemdelingen, zeker als geen rekening wordt gehouden met de buitenlandse studenten die tijdelijk in ons land komen studeren.

Dat alles resulteert in een opvallende opleidingsachterstand van niet-EU-burgers. In 2012 was 49% van de niet-EU-burgers tussen 25 en 64 jaar laagopgeleid. Bij de Belgen gaat het om 25%. Er is een vergelijkbare kloof naar geboorteland: bij de personen die geboren zijn buiten de EU, bedraagt het aandeel laagopgeleiden 45%; bij de personen die geboren zijn in België, bedraagt het aandeel 24%.

2.7 Kinderarmoede

Anno 2012 bevindt 10,9% van de kinderen in Vlaanderen zich onder de armoederisicodrempel. Inzake de bestaansonzekerheid bij kinderen, levert België internationaal gezien, een middelmatige prestatie binnen de EU met grote regionale verschillen.

In vergelijking met de andere Europese landen bevinden er zich in België veel kinderen in werkarme gezinnen. Het hebben van een inkomen uit arbeid is nochtans de beste garantie om uit armoede te geraken of te blijven. Ook in Vlaanderen leeft een relatief hoog aandeel Vlamingen in een gezin waar niet of nauwelijks wordt gewerkt. De afname die zich voordeed tussen 2006 en 2008 is gestopt, waarna dat aandeel tussen 2008 en 2011 weer beperkt is gestegen (SVR, 2013a). In die gezinnen is het risico op armoede erg hoog (43%).

Daarom beschouwt de Europese Commissie – ondanks de relatief lage algemene armoederisicopercentages van kinderen in Vlaanderen – het relatief hoge en recent toegenomen aandeel kinderen in gezinnen met een zeer lage werkintensiteit in ons land als een belangrijk aandachtspunt (European Commission, 2013).

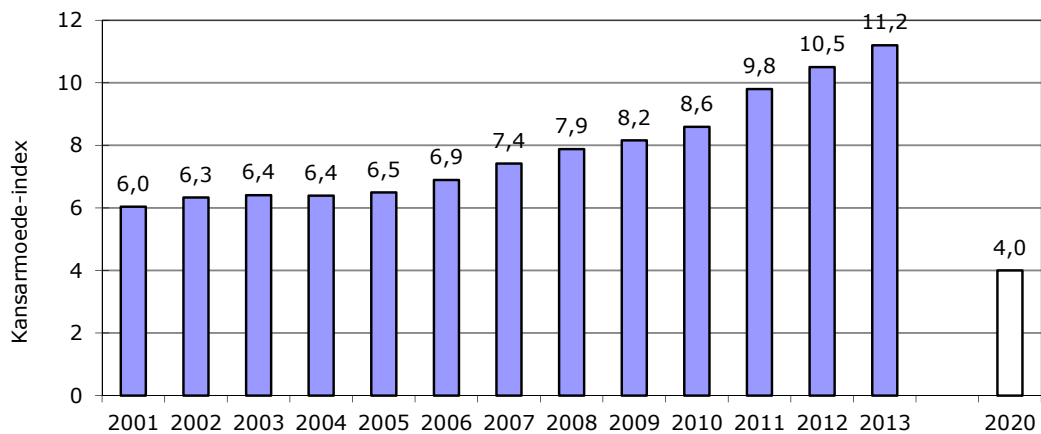
Voor België en voor Wallonië, maar ook in de EU, zien we daarenboven een betekenisvolle verschuiving van de armoederisico's van 65-plussers ten nadele van de armoederisico's bij 0-17 jarigen. Deze verschuiving zien we (nog) niet voor Vlaanderen¹⁴. Een verschuiving van armoederisico's van 65-plussers naar kinderen werd in de jaren 2000 al gedocumenteerd in de literatuur over de nieuwe welvaartstaat en de ontwikkeling van nieuwe sociale risico's waarbij 'met twee uit werken gaan' de norm is geworden voor het gemiddelde welvaartsniveau. Het hogere armoederisico laat zich vooral voelen in eenverdiener gezinnen (lage werkintensiteit) of bij alleenstaande ouders.

Hoewel het globale armoederisico dus een vrij stabiel gegeven is in Vlaanderen, en we op basis van de SILC voorsnog geen significante toename van armoederisico's bij kinderen in Vlaanderen kunnen waarnemen, lijkt er op het vlak van kinderarmoede toch wel beweging te zijn. Dit wordt bevestigd door Kind en Gezin. Kind en Gezin registreert sinds 1990 de sociaaleconomische situatie van gezinnen met een pasgeborene. Daarbij wordt het maandinkomen van het

¹⁴ Zie Vandenbroucke, F. & Vinck, J. (2013).

gezin, de opleiding en arbeidssituatie van de ouders, de ontwikkeling van de kinderen, de huisvesting en de gezondheidssituatie van het gezin in rekening gebracht. Sinds 2001 berekenen ze op deze zes indicatoren een Kansarmoede-index die aangeeft hoeveel kinderen in de afgelopen drie jaar geboren zijn in een kansarm gezin.

Figuur 9. Kansarmoede-index van Kind en Gezin: Evolutie

Bron: Kind en Gezin.

Volgens deze index bevindt in 2013 11,2% van de pasgeborenen in het Vlaamse Gewest zich in een kansarm gezin. De stijging sinds 2005 wijst op een toename van kinderarmoede. Op acht jaar tijd is de index bijna verdubbeld. Ten opzichte van vorig jaar is de index opnieuw gestegen met 0,7%.

Een jaarlijkse toename met 0,7% zou in 2020 een kansarmoede-index van 16,1% betekenen.

3. De binnenkant van armoede

De problematiek van armoede kan niet alleen in cijfers gevat worden en gaat niet enkel over geld. Het is bewezen dat armoede, zeker langdurige armoede, zowel de gezondheid kan beïnvloeden als de cognitieve ontwikkeling, de schoolse resultaten, de aspiraties, het zelfbeeld, de relaties met anderen, het risicogedrag en het perspectief op werk.

Mensen in armoede, en ook hun kinderen, beschikken ook over draagkracht, veerkracht, energie, ... Zij zijn meer dan alleen passieve slachtoffers van hun situatie. Het zijn actieve burgers die beschikken over kracht waarop ze aanspraak kunnen doen om verandering aan te brengen in hun eigen leven, maar ook om invloed uit te oefenen op de maatschappij waarin ze leven¹⁵. Het ontbreekt hen echter aan voldoende bandbreedte, omdat de precaire situatie waarin ze leven al hun aandacht opslokt. De grote draaglast van een leven in armoede, kan de draagkracht van een individu overstijgen. De eigen kracht is met andere woorden niet altijd voldoende om uit een moeilijke situatie te geraken.

Onze maatschappij wordt uitgedaagd om op de kracht van kwetsbaren verder te bouwen en om de mensen de ruimte en mogelijkheden te geven zodat zij hun krachten en kansen aanwenden. Deze gedachtegang vinden we terug in het

¹⁵ Van Gils, J. & Willekens, T. (2010). *Belevingsonderzoek bij kinderen en jongeren die in armoede leven*.

begrip 'empowerment, een proces van versterking waarbij individuen, organisaties en gemeenschappen greep krijgen op de eigen situatie en hun omgeving en dit door het verwerven van controle, het aanscherpen van kritisch bewustzijn en het stimuleren van participatie'¹⁶. Daarnaast is het ook belangrijk om via ondersteuning bepaalde lasten te verlichten.

De uitsluiting door de samenleving slaat echter ook diepe wonden bij mensen in armoede. Dit heeft een aantal effecten op het vlak van zelfwaarde en zelfbeeld. Mensen voelen zich schuldig, zijn wantrouwig en hebben vaak kwetsuren. Deze gekwetste binnenkant van armoede ontstaat al van op jonge leeftijd.

Volgehouden respect vormt dan ook de sleutel waarmee opgelopen kwetsuren gaandeweg kunnen worden overstegen. Armoede is niet enkel het probleem van de armsten. Armoede is niet enkel het probleem van wie in armoede geboren wordt. Armoede is een gezamenlijke maatschappelijke uitdaging. Armoedebestrijding werkt dan ook het best als de ganse samenleving mee haar schouders hier onder zet.

4. Wettelijke omkadering en uitgangspunten voor een doeltreffend Vlaams armoedebestrijdingsbeleid

Het decreet van 31 maart 2003 betreffende de armoedebestrijding (armoededecreet) stelt dat het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid de voorwaarden moet creëren om:

- de toegang van elke burger tot de economische, sociale en culturele rechten, vastgelegd in artikel 23 van de Grondwet, te waarborgen;
- armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting te voorkomen, te verminderen en op te lossen.

Voorts stelt het decreet dat het armoedebestrijdingsbeleid een inclusief beleid is: op de verschillende beleidsdomeinen en -niveaus moeten doelgerichte acties ondernomen worden vanuit een partnerschap tussen alle betrokken actoren, en de armen. Bovendien dient het armoedebestrijdingsbeleid een gecoördineerd en samenhangend beleid te zijn. Dit betekent onder meer het uitwerken van maatregelen in de diverse beleidsdomeinen die op elkaar zijn afgestemd en de coördinatie tussen beleidsdomeinen via een horizontaal en verticaal permanent armoedeoverleg.

Het armoededecreet bepaalt voorts hoe de coördinatie en uitvoering van de armoedebestrijding in Vlaanderen moeten gebeuren. Voor de uitvoering van dit beleid voorzien we in:

- 1° het uitwerken van maatregelen in de diverse beleidsdomeinen;
- 2° de coördinatie tussen beleidsdomeinen;
- 3° het overleg en de coördinatie tussen de betrokken actoren;
- 4° de ondersteuning van de participatie van de doelgroepen;
- 5° de voortgangscontrole van het samenwerkingsakkoord van 5 mei 1998 tussen de Federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten betreffende de bestendiging van het armoedebeleid;
- 6° de afstemming met Europees, federaal en provinciaal/lokaal beleid.

5. Sociale grondrechten

Artikel 3 van het armoededecreet stelt dat het Vlaams armoedebestrijdingsbeleid de voorwaarden moet creëren om de toegang van elke burger tot de economische, sociale en culturele rechten, vastgelegd in artikel 23 en 24 van de Grondwet, te waarborgen. Armoedebestrijding moet met andere woorden gericht zijn op een volwaardige participatie aan de samenleving, zodat iedereen ten volle

¹⁶ Van Regenmortel, T. (2008). *Zwanger van empowerment, een uitdagend kader voor sociale inclusie en moderne zorg*.

kan genieten van alle sociale grondrechten (participatie, maatschappelijke dienstverlening, inkomen, gezin, onderwijs, vrijetijdsbesteding, werk, wonen en gezondheid). Het voorkomen en bestrijden van armoede vraagt een volgehouden inspanning op verschillende domeinen, die ertoe moeten leiden dat iedereen zijn sociale grondrechten kan verwezenlijken. Hierbij is het uitgangspunt dat elkeen het recht heeft een menswaardig leven te leiden¹⁷. Achterstellingsmechanismen zorgen er echter voor dat mensen ongelijk behandeld worden en onvoldoende kansen krijgen om volwaardig te participeren aan de maatschappij.

Sociale grondrechten onderscheiden zich van de klassieke grondrechten doordat ze niet direct afdwingbaar zijn. De sociale grondrechten erkennen dat iedereen recht heeft op een menswaardig leven en vereisen dat de overheid actief optreedt. Deze grondrechten hebben betrekking op deelgebieden van wat een menswaardig leven zoal kan zijn. Deze deelgebieden zijn zeer ruim en beantwoorden hiermee aan de multidimensionele opvatting van armoede.

Hoewel Vlaanderen als regionale overheid heel wat bevoegdheden heeft waarover zij autonoom mag beslissen, beschikt de federale overheid ook over een aantal bevoegdheden die een significante invloed kunnen uitoefenen op de aanpak van de armoedeproblematiek. In essentie blijven de volgende belangrijke zaken tot de bevoegdheid van de federale staat behoren: de sociale zekerheid, justitie (met uitzondering van eerstelijns juridische bijstand en justitiehuisen), sociale bijstand (onder meer een deel van de grondwetgeving betreffende de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW's) en het gewaarborgd leefloon, het minimuminkomen voor bejaarden), gezondheid (onder meer nationale preventie-maatregelen inzake gezondheid en toegankelijkheid gezondheidszorg), federale aspecten van het energiebeleid en die elementen van het werkgelegenheidsbeleid waarvoor maatregelen inzake belastingen of sociale zekerheid vereist zijn.

Bevoegdheden van de Vlaamse overheid die een significante invloed kunnen uitoefenen op het voorkomen en bestrijden van armoede zijn wonen en huisvesting, drinkwatervoorziening, steun en advies aan bedrijven, prijsbeleid, toerisme, energiebeleid, tewerkstelling (met name arbeidsbemiddeling, werkgelegenheidsprogramma's, activeringsbeleid, economische migratie, dienstencheques, betaald educatief verlof, ...), cultuur, onderwijs (met uitzondering van de federale residuele onderwijsbevoegdheden, zoals de leerplicht), preventieve gezondheidszorg en bijstand aan personen (onder meer jeugdbeleid, gezinsbeleid en kinderopvang, gezinstoelagen zoals kinderbijslag, geboortepremie en adoptiepremie), eigen bijdragerregelingen, persoonsvolgende financiering, het gelijkheidskansenbeleid en de integratie van migranten.

6. Situering van het Vlaams armoedebestrijdingsbeleid in het lokale, nationale en Europese beleid

6.1 Europees beleid

Europa 2020 is de groeistrategie van de Europese Unie (EU) voor de komende 10 jaar. Hiermee wil de EU niet alleen de crisis te boven komen, maar ook de problemen van ons groeimodel aanpakken en de voorwaarden scheppen voor slimme en duurzame groei voor iedereen. Om de vooruitgang op het gebied van de Europa 2020-doelstellingen te meten, zijn er vijf kerndoelstellingen voor de hele EU afgesproken. Eén van deze doelstellingen betreft het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting. De EU stelt zich tot doel om tegen 2020 ten minste 20 miljoen mensen uit de armoede te halen. In dit licht lanceerde de Europese Commissie in 2013 het Sociaal Investeringspakket voor Groei en Cohesie of Social Investment Package (SIP).

¹⁷ In overeenstemming met de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de Belgische Grondwet (in het bijzonder artikel 23)

Het SIP geeft de lidstaten richtsnoeren voor een efficiënter en doeltreffender sociaal beleid, om duurzame en adequate sociale bescherming te verzekeren. Het SIP beoogt de huidige en toekomstige capaciteiten van mensen te versterken en hun kansen om te participeren aan de maatschappij en de arbeidsmarkt te verhogen. Het SIP focust daarbij op een geïntegreerde aanpak inzake tegemoetkomingen en diensten en legt de nadruk op het preventieve eerder dan op het curatieve, om zo de nood aan uitkeringen te verminderen.

Het SIP bouwt verder op het Europees platform tegen armoede en sociale uitsluiting en omvat ook aanbevelingen over armoede onder kinderen ("Investeren in kinderen: de vicieuze cirkel van achterstand doorbreken"). Deze aanbeveling is een samenhangend beleidsadvies voor de verbetering van de kansen van kinderen. Hierin wordt een pleidooi gehouden voor het aanpakken van ongelijkheid op jonge leeftijd door een geïntegreerde aanpak van kindvriendelijke sociale investeringen. Ook de Europese Commissie pleit in haar aanbeveling voor de zogenaamde 3-pijler aanpak. De 3 prioritaire actiedomeinen zijn: toegang tot voldoende middelen, toegang tot diensten en opportuniteiten en actieve participatie. Met dit sociaal investeringspakket vraagt de Europese Commissie aan de lidstaten om de klemtoon te leggen op sociale investeringen en te investeren in een efficiënter sociaal beleid, ook binnen Europese structuurfondsen

6.2 Federaal beleid

Op federaal niveau wordt de bestrijding van armoede, en in het bijzonder kinderarmoede, eveneens als urgent te behandelen beschouwd. Ik verwijs hier ook naar het 2^e federaal plan armoedebestrijding en het samenwerkingsakkoord dak- en thuisloosheid dat Vlaanderen mee ondertekende en waar uitvoering aan gegeven wordt. De federale overheid heeft heel wat bevoegdheden in de portefeuille die een significante invloed kunnen uitoefenen op de aanpak van de armoedeproblematiek. We denken hierbij vooral aan het sociale grondrecht met betrekking tot inkomen en uitkeringen en aan de toegankelijkheid van de gezondheidszorg. Het nationaal kinderarmoedebestrijdingsplan heeft kinderen tussen 0 en 18 jaar als doelgroep. Dit plan wil verder specifieke aandacht hebben voor: kinderen die in extreme armoede leven, de vroege kinderjaren en adolescenten. Het nationaal kinderarmoedebestrijdingsplan is opgebouwd rond vier strategische doelstellingen:

- toegang tot toereikende middelen;
- toegang tot kwaliteitsvolle diensten en kansen;
- participatie van kinderen;
- horizontale en verticale partnerschappen afsluiten tussen verschillende beleidsdomeinen en verschillende bestuursniveaus.

6.3 Vlaams beleid

Ook Vlaanderen draagt haar steentje bij aan de Europa 2020-strategie. De te behalen 'targets' raken immers allemaal aan Vlaamse bevoegdheden. Vlaanderen beschikt over heel wat bevoegdheden waarbinnen de juiste maatregelen armoede kunnen bestrijden en voorkomen. We denken hierbij onder meer aan de sociale grondrechten met betrekking tot onderwijs, gezin, cultuur, sport en vrije tijd. Als Vlaanderen in 2020 een innovatieve, duurzame en warme samenleving wil zijn, moet het op heel wat vlakken betere resultaten bereiken. Die doelstellingen hebben de Vlaamse Regering en alle belangrijke maatschappelijke partners vastgelegd in het Pact 2020. Het Pact 2020 stelt dat in 2020 het aandeel inwoners dat leeft in armoede en geconfronteerd wordt met sociale uitsluiting laag ligt in vergelijking met de best presterende EU-landen. Dat houdt in dat in 2020 in Vlaanderen elk gezin, ongeacht de samenstelling, minstens een inkomen heeft dat de Europese armoederisicodrempel bereikt. Vlaanderen zal werken met de drie indicatoren, nl. het armoederisico, de materiële deprivatie en werkloze

huishoudens, die door de Europese Raad van juni 2010 zijn voorgesteld. Vlaanderen gaat voor een reductie van 30% op de drie indicatoren, zonder dubbeltelling. Het Pact 2020 stelt tevens voorop om het aandeel geboortes in een kansarm gezin tegen 2020 te halveren. Het Pact stelt eveneens dat er in 2020 een duidelijk resultaat merkbaar is van de intensieve bestrijding van armoede en sociale uitsluiting op meerdere terreinen. Het betreft resultaten van investeringen in sociale woningen, onderwijs en opleiding van kansengroepen, ziektepreventie bij kansengroepen, ... Deze inspanningen resulteren onder meer in een beperking van de laaggeletterdheid tot 3 % en op vlak van huisvesting in een substantiële verhoging van de woonkwaliteit in 2020 door een halvering ten aanzien van 2006 van het aandeel van de bevolking dat een woning betreft met twee of meer structurele gebreken en/of een gebrek aan basiscomfort.

6.4 Lokaal beleid

Een doeltreffende aanpak vraagt een geïntegreerde aanpak, op Europees, Vlaams, (inter)federaal én lokaal niveau. Het grootste deel van het armoede-bestrijdingsbeleid kent op lokaal niveau haar uitvoering of in elk geval haar effecten. De lokale besturen (gemeenten en OCMW's) zijn dan ook een zeer belangrijke partner en dienen ten volle hun verantwoordelijkheid in deze problematiek op te nemen. Het lokale niveau staat het dichtst bij de mensen en is vaak het best geplaatst om een antwoord te formuleren op hun noden. Op het lokale niveau moeten overheden, dienstverlenende voorzieningen, middenveldorganisaties, verenigingen van mensen in armoede en de private sector de handen in elkaar slaan. Initiatieven die een sterke lokale verankering hebben zijn met andere woorden fundamenteel in het bestrijden van armoede. Deze lokale acties zijn noodzakelijk en complementair aan de maatregelen die op Vlaams niveau worden genomen.

V. STRATEGISCHE EN OPERATIONELE DOELSTELLINGEN

Deze regeerperiode wil ik werk maken van een verhoging van de effectiviteit van het Vlaams armoedebestrijdingsbeleid. Ik zal samen met de gehele Vlaamse Regering naar een beleid evolueren dat armoede op een effectieve en duurzame wijze voorkomt en bestrijdt.

Deze beleidsnota bevat de doelstellingen op het horizontaal vlak om tot een gecoördineerde aanpak van deze complexe problematiek te komen. Elke bevoegde minister is daarnaast verantwoordelijk om binnen de eigen beleidsdomeinen de nodige maatregelen te nemen in de strijd tegen armoede.

Het is mijn overtuiging dat inzetten op het voorkomen en bestrijden van armoede in alle beleidsdomeinen geen keuze, maar een evidentie moet zijn.

1. Strategische doelstelling: Voorkomen dat mensen in armoede en sociale uitsluiting terecht komen

De basis van mijn beleid is terug te vinden in het regeerakkoord:

De Vlaamse Regering gaat in tegen mechanisme die armoede veroorzaken en stimuleert dat mensen zelfredzaam worden. (p. 124, 1^e alinea)

We pakken onderbescherming aan, hebben aandacht voor mogelijke Mattheüseffecten, hanteren de armoedetoets en streven naar automatische toekenning van rechten (p. 124, 4^e alinea)

Ook kennisontwikkeling krijgt de nodige aandacht, in het bijzonder over de leefwereld van kinderen in armoede, over de binnenkant van armoede,

de gelaagdheid van armoede en over de verschillende gezichten van armoede p. 124, 7^e alinea).

Het beleid is gericht op maximale toegankelijkheid van dienstverlening (proactief), in het bijzonder bij overeenkomsten die Vlaanderen afsluit met zijn partners.” (p. 124, 6^e alinea)

Het armoedebelief heeft nood aan een meer structurele en proactieve aanpak in plaats van een projectmatige aanpak.

Er moet met andere woorden niet enkel armoede bestreden worden, maar ook moet er voorkomen worden dat mensen in armoede terecht komen. Voorkomen is immers niet alleen beter dan genezen, maar ook efficiënter.

1.1 OD Het voorkomen van onderbescherming om te vermijden dat mensen in armoede en sociale uitsluiting terecht komen

In Vlaanderen beschikken we over een uitgebreid sociaal vangnet. We kunnen bij verschillende overheden en diensten (federaal, Vlaams, provinciaal en lokaal) terecht voor een groot gamma aan tegemoetkomingen en maatregelen. Daartegenover staat dat ons systeem van sociale bescherming complex en versnipperd is, waardoor sommige mensen er niet in slagen hun rechten op te nemen. Vaak zijn het de zwaksten, de mensen die er het meest nood aan hebben, die daardoor niet alle bestaande hulp ontvangen. Ze komen dan in een situatie van onderbescherming terecht. Onderbescherming gaat niet enkel om het niet-gebruik van financiële sociale tegemoetkomingen, maar om het gehele publieke aanbod van rechten en diensten. Aangezien het ongerechtvaardigde ongelijkheden tussen burgers in onze samenleving creëert, vind ik het belangrijk hier op in te zetten en mensen te helpen om hun sociale rechten maximaal te realiseren.

Onderbescherming is bovendien een indicatie van de ontoegankelijkheid van onze dienstverlening en de ineffectiviteit van ons beleid. De wijze waarop het beleid gevoerd wordt blijkt immers een rechtstreekse rol te spelen in het veroorzaken van onderbescherming. Ook een eerdere negatieve ervaring met een dienst of organisatie, kan ervoor zorgen dat een drempel ontstaat waardoor burgers geen beroep meer doen op die dienstverlening. Ik wil dit verhelpen door proactief handelen in eerstelijnsdiensten en overheden te verankeren.

Binnen het proactief handelen wil ik twee sporen bewandelen, namelijk het automatisch toekennen van rechten waar mogelijk en het proactief informeren van potentiële gerechtigden. Hierbij zal ik bijzondere aandacht besteden aan kwetsbare risicogroepen.

Het principe van automatische rechtentoekenning biedt de beste garantie dat burgers hun sociale grondrechten benutten, maar dit blijkt geen evidentie te zijn in de praktijk. De automatische toekenning van rechten gaat vaak gepaard met een complex proces van datakoppeling en uitwisseling van gegevens, wat niet altijd eenvoudig is. Waar de mogelijkheid wel bestaat, zullen we streven naar een snelle implementatie van de automatisering.

Bij het automatisch toekennen van rechten is wel de nodige voorzichtigheid geboden. Zo dienen rechten die op basis van reeds verworven rechten of statuten worden toegekend, goed gecontroleerd te worden om te vermijden dat potentieel rechthebbenden die een bepaald statuut nog niet gerealiseerd hebben hierdoor ook verschillende andere rechten zouden mislopen waardoor hun situatie van onderbescherming vergroot. Daarenboven zijn we ook waakzaam voor mogelijke fouten waarbij enerzijds mensen in onderbescherming onterecht uit de boot vallen, maar anderzijds rechten ten onrechte aan personen worden gegund. Ik

zal ook bekijken welke rechten automatisch toegekend worden en die vergelijken met de huidige federale en Vlaamse regeerakkoorden. Indien nodig zal ik bijsturen. Wanneer het (nog) niet mogelijk is om een recht automatisch toe te kennen, bekijk ik in hoeverre de (administratieve) stappen die een rechthebbende moet zetten, zoveel mogelijk kunnen vereenvoudigd worden of zelfs uitgesloten kunnen worden.

Het tweede actieplan dat ik zal opzetten rond het bestrijden van onderbescherming is het proactief informeren van mensen over hun sociale rechten en het aanbod aan maatschappelijke dienstverlening waar ze terecht kunnen. Het ondersteunen en verder uitbouwen van de Interbestuurlijke producten- en dienstencatalogus en een daaraan verbonden toegankelijke website is daarbij een belangrijk instrument. Hierbij houden we rekening met de culturele achtergrond van de mogelijke gebruikers.

De beleidscontext waarbinnen dit alles gestalte moet krijgen, is meerlagig en gedifferentieerd: verschillende instanties en organisaties op meerdere beleidsniveaus zullen een rol moeten spelen in de strijd tegen onderbescherming. Mensen kunnen op bepaalde scharniermomenten in hun leven gemakkelijker in onderbescherming belanden, zoals bij ontslag, faillissement, ziekte,... Ik kijk dan ook ruimer dan naar het klassieke welzijnslandschap en denk dan bijvoorbeeld aan minder evidente partners als vakorganisaties, VDAB, energieleveranciers, thuiszorg, ziekenfondsen,... Ontschotting tussen en binnen organisaties, gemeenten, OCMW's en sectoren is noodzakelijk om uiteindelijk te komen tot een geïntegreerd en integraal beleid ten aanzien van personen in onderbescherming.

Aangezien verschillende actoren een rol opnemen in de bestrijding van onderbescherming, stelt zich de nood aan coördinatie en regievoering om deze netwerken op lokaal vlak in goede banen te leiden. De lokale besturen staan het dichtst bij de burgers en zijn het best geplaatst om dit op te nemen.

Daarnaast vereist proactieve dienstverlening ook een multidimensionele benadering. De verschillende levensdomeinen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden waardoor een integrale en inclusieve aanpak op de verschillende domeinen noodzakelijk is. Elke Vlaamse minister zal hier dan ook aandacht aan besteden binnen zijn/haar beleidsdomeinen.

1.2 OD Systematisch onze beleidsmaatregelen toetsen aan de effecten op mensen in armoede

Om een goed inclusief beleid te voeren, is het belangrijk dat de wijzigende en nieuw te ontwikkelen regelgeving systematisch getoetst wordt aan de effecten op mensen in armoede en de armoedesituatie in Vlaanderen. Regelgeving mag mensen in armoede niet uitsluiten. Regelgeving mag ook geen nieuwe armoede creëren door bijvoorbeeld in te gaan tegen de uitgangspunten van het armoedebestrijdingsbeleid.

Ik zal deze legislatuur dan ook volop inzetten op de verdere uitrol en implementatie van de armoedetoets. De armoedetoets is een van de instrumenten die er expliciet over moet waken dat het (armoedebestrijdings)beleid tegemoet komt aan de noden van mensen in armoede.

De armoedetoets is sinds begin 2014 geïntegreerd in de regulerings-impactanalyse (RIA). In elk regelgevend dossier zal bekeken worden of een armoedetoets moet worden uitgevoerd. Het is de bevoegdheid en verantwoordelijkheid van de functioneel bevoegde ministers om te beslissen of een armoedetoets noodzakelijk is. De functioneel bevoegde ministers zullen binnen het Verticaal Permanent Armoedeoverleg (VPAO) binnen hun

beleidsdomeinen concrete afspraken maken over de wijze waarop de armoedetoets zal worden uitgevoerd en ervarings- en wetenschappelijke kennis zal worden ingebracht. In de armoedetoets gaan we ook de haalbaarheid van een automatische toekenning van elk nieuw recht na.

Het Horizontaal permanent armoedeoverleg (HPAO) zal proactief advies geven over de dossiers waarvan ze het wenselijk vindt dat ze onderworpen worden aan een armoedetoets. In het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding (VAPA) zal een overzicht van deze dossiers worden opgenomen.

Ik zal de actoren die deze toets moeten uitvoeren, voldoende ondersteunen zodat zij dit op een kwaliteitsvolle wijze kunnen. Zo ontwikkelen we een vorming op maat voor ambtenaren en de aandachtsambtenaren uit het HPAO.

1.3 OD Waken over een correcte beeldvorming omtrent armoede en zorgen voor een breed maatschappelijk draagvlak voor deze problematiek

Tussen de leefwereld van mensen in armoede en de rest van de samenleving bevinden zich tal van kloven (op vlak van kennis, gevoelsmatig, ...). Er is nood aan wederzijdse kennis en begrip over elkaars leefwereld. Dit geldt niet alleen om uitsluiting van mensen in armoede in de brede samenleving te verminderen, maar ook in hulp- en dienstverleningsrelaties, waar dit niet kennen van de leefwereld van mensen in armoede soms leidt tot moeilijk lopende hulp- en dienstverlening.

Elke maatschappij legt normen op waaraan haar leden dienen te voldoen. Personen die hier niet kunnen aan voldoen, worden vaak negatief beoordeeld. Het is niet eenvoudig om waarderingen rond maatschappelijke posities te veranderen. Daarom investeer ik in sensibilisering, beeldvorming en kennisoverdracht, zowel naar de bevolking toe als naar de verschillende overheden toe. Hierbij zet ik prioritair in op de kennisoverdracht over de leefwereld van kinderen in armoede, de binnenkant van armoede, de gelaagdheid van armoede en over de verschillende gezichten van armoede.

Om de brede samenleving en hulp- en dienstverleningsorganisaties in het bijzonder te sensibiliseren en te vormen over armoede, zal ik structureel initiatieven ondersteunen die vorming of aanverwante diensten inzake armoedebestrijding aanbieden en zal ik hun onderlinge samenwerking stimuleren.

Naast professionele organisaties en sectoren, kunnen ook individuele actoren een rol opnemen in het kader van armoedebestrijding. Ik denk daarbij aan burens, postbodes, cafébazen, poetsvrouwen, vrijwilligers, ... De rol van dergelijke personen uit het informele netwerk van mensen wordt nog te veel onderschat als brugfiguur. Deze krachten worden momenteel dus onderbenut. Dit informeel netwerk zou aanvullend en versterkend kunnen werken ten aanzien van het professioneel netwerk. Ik zal dan ook laten onderzoeken hoe we vrijwilligersorganisaties en andere actoren uit het informele netwerk een aanvullende rol kunnen laten opnemen, zonder de verantwoordelijkheid op hen af te schuiven.

2. Strategische doelstelling: Armoede op een effectieve manier bestrijden

Ook de curatieve maatregelen van mijn beleid vinden hun grondslag in het regeerakkoord:

"De Vlaamse Regering gaat in tegen mechanismen die armoede veroorzaken en stimuleert dat mensen zelfredzaam worden. Armoede als multidimensioneel gegeven vergt een meer gecoördineerde aanpak in meerdere beleidsdomeinen die afgestemd is (horizontaal armoedebestrijdingsbeleid) én een specifiek verticaal beleid binnen elk beleidsdomein. Deze Vlaamse Regering zal haar verantwoordelijkheid hierin blijven opnemen door middel van structurele initiatieven rond armoedepreventie en armoedebestrijding. Deze structurele oplossingen primeren op een projectmatige benadering. (p. 124, 1^e alinea)

Er worden – met het Pact 2020 in het achterhoofd – concrete doelstellingen geformuleerd voor elk van de sociale grondrechten (participatie, maatschappelijke dienstverlening, inkomen, gezin, onderwijs, vrijetijdsbesteding, werk, wonen en gezondheid). Elk lid van de Vlaamse Regering zal tijdens deze legislatuur werken aan de realisatie van deze doelstellingen binnen het kader van zijn of haar beleidsdomeinen. (p. 124, 2^e alinea)

Het Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid is universeel waar mogelijk, categoriaal waar noodzakelijk en legt een bijzondere klemtoon op kinderarmoede, generatiearmoede en de betrokkenheid van mensen in armoede. De ondersteuning van mensen in armoede moet zoveel mogelijk op maat. (p. 124, 3^e alinea)

We dichten de digitale kloof en werken de laaggeletterdheid en de drempels tot participatie voor mensen in armoede weg. (p. 124, 4^e alinea)

Het beleid is gericht op maximale toegankelijkheid van dienstverlening (proactief), in het bijzonder bij overeenkomsten die Vlaanderen afsluit met zijn partners.". (p. 124, 6^e alinea)

Om een effectief armoedebestrijdingsbeleid te voeren, is het niet voldoende enkel in te zetten op preventie. Een aanzienlijk deel van de bevolking leeft immers reeds in een armoedesituatie. Ik wil ook aan hen de hand reiken en oplossingen aanbieden.

2.1 OD Het voeren van een structureel participatief armoedebestrijdingsbeleid

Ik wil tijdens deze regeerperiode een structureel participatief beleid tot stand brengen en daarbij de nodige aandacht schenken aan gezinnen met jonge kinderen. Het gehele Vlaamse armoedebestrijdingsbeleid richt zich naar alle mensen die armoede en sociale uitsluiting ervaren, namelijk mensen met onvoldoende bestaansmiddelen, nieuwe armen en generatiearmen, ongeacht herkomst, van jong tot oud, van sociale huurder tot dakloze,... Bij de uitvoering van het beleid houd ik rekening met de diversiteit van mensen in armoede, met bijzondere aandacht voor kinderarmoede en generatiearmoede.

Vlaanderen beschikt over een uitgebreid hulp- en dienstverleningsaanbod, maar de drempels voor mensen in armoede zijn vaak nog hoog. In het kader van een effectief armoedebestrijdingsbeleid moet er dan ook aandacht gaan naar een maximale toegankelijkheid van hulp- en dienstverlening. Daarbij hebben we niet alleen oog voor het bevorderen van die toegankelijkheid door overeenkomsten die Vlaanderen afsluit met zijn partners. Het toegankelijk maken van diensten heeft vaak ook te maken met het leggen van linken tussen voorzieningen over sectoren en beleidsdomeinen heen. In het bijzonder wordt er werk gemaakt van een goede overgang tussen kinderopvang en kleuteronderwijs. In onderling

overleg realiseren we bovendien linken tussen relevante actoren binnen de beleidsdomeinen Wonen en Welzijn, onder meer met het oog op het voorkomen en bestrijden van dak- en thuisloosheid.

Ook zal ik meer inzetten op buurtwerking en laagdrempelige initiatieven waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, hun informele netwerk kunnen versterken en indien nodig in contact kunnen komen met het professionele zorgnetwerk. Ik voorzie daarom een laagdrempelig aanbod voor mensen in armoede waarbij wordt ingespeeld op hun basisbehoeften (bijvoorbeeld een ontmoetingsruimte met koffie, warme maaltijden, toegang tot internet, ...). Dit basisaanbod is geen oplossing voor het armoedeprobleem maar vormt een laagdrempelige insteek om mensen in armoede proactief te bereiken en hen de mogelijkheid te bieden in contact te komen met hulp- en dienstverleners.

Daarnaast zal ik aandacht besteden aan de continuïteit van de dienstverlening. Al te vaak stopt de dienstverlening bij scharniermomenten in het leven van mensen in armoede (bijvoorbeeld bij het overschrijden van leeftijdsgrenzen, bij overgangen tussen werkloosheid en tewerkstelling, enzovoort).

2.1.1 Het nemen van structurele maatregelen voor elk van de sociale grondrechten

Iedereen die in armoede leeft wordt op een bepaald moment geconfronteerd met drempels die ook de participatie tot andere levensdomeinen beperken. Elke Vlaamse minister zal zijn/haar verantwoordelijkheid opnemen binnen de eigen bevoegdheidsdomeinen en concrete doelstellingen formuleren voor het toegankelijk maken van elk van de sociale grondrechten die tot zijn/haar bevoegdheden behoort. Daarnaast wordt een gedeelde verantwoordelijkheid opgenomen bij doelstellingen en acties die bevoegdheidsdomeinen overschrijden.

Enkele voorbeelden die de verwevenheid van die sociale grondrechten aantonen:

Participatie: onder dit ruime, overkoepelende grondrecht passen de maatregelen die de deelname van mensen in armoede aan de samenleving in ruime zin vergemakkelijken. Ik denk dan aan vrijetijdsparticipatie, toerisme, recreatie, cultuur, sport, deelname aan de arbeidsmarkt,... Kortom ik zal maatregelen nemen die het sociaal isolement van mensen in armoede tegengaan en mensen kansen geven tot zelfontplooiing. Hieronder passen ook de maatregelen die de digitale kloof verkleinen voor mensen in armoede door een betere toegang tot ICT en door een betere begeleiding in hoe er actief en bewust mee om te gaan.

Maatschappelijke dienstverlening: het verbeteren van de toegang tot dit tweede, eveneens meer overkoepelend sociaal grondrecht behelst de maatregelen die de drempels tot het uitgebreide hulp- en dienstverleningsaanbod in Vlaanderen voor mensen in armoede verlagen, maar ook maatregelen die hiaten in deze dienstverlening dichten.

Inkomen: dit sociaal grondrecht omvat de maatregelen die ervoor zorgen dat mensen in armoede over een toereikend inkomen beschikken om een menswaardig leven te kunnen leiden. Het gaat dan enerzijds om voldoende inkomsten, anderzijds gaat het ook om kostenverlagende maatregelen die het besteedbaar inkomen verhogen. Op dit vlak wil ik instrumenten waarover Vlaanderen beschikt, zoals de inkomensgerelateerdheid van de kinderopvang, de schooltoelage, de huurpremie, energiebesparende maatregelen in de sociale woningbouw,... met bijzondere aandacht voor de meest kwetsbaren heroriënteren.

Gezin: dit sociaal grondrecht wordt voor mensen in armoede toegankelijk gemaakt door maatregelen die de toegang tot kwaliteitsvolle diensten voor

gezinnen vergemakkelijken of die voorzien in een integrale gezinsondersteuning op maat. Zo betrek ik de Huizen van het Kind, waarbij lokaal tal van partners worden samengebracht zodat elke ouder en elk kind er terecht kan met elke vraag of ondersteuningsbehoefte.

Onderwijs: dit grondrecht slaat niet enkel op de toegankelijkheid van het leerplichtonderwijs voor kinderen in armoede. Ik zal ook maatregelen nemen tegen laaggeletterdheid, het creëren van informele en formele leerkansen voor mensen in armoede, de bevordering van ouderbetrokkenheid in het kleuter-, lager en secundair onderwijs.

Vrijtijdsbesteding: dit sociale grondrecht is belangrijk omdat het mensen terug kansen geeft tot zelfontplooiing en het doorbreken van hun sociaal isolement. Belangrijke sectoren hiervoor zijn sport en cultuur. Ik zal in overleg met de collega Ministers van Sport en Cultuur afspreken welke maatregelen we kunnen nemen om deze sectoren toegankelijker te maken. Dit gaat verder dan enkel goedkopere tarieven voor wie het financieel moeilijk heeft. Actieve en kwaliteitsvolle toeleiding en begeleiding op maat zijn eveneens nodig.

Werk: inkomen uit arbeid is de beste garantie om uit armoede te geraken of te blijven. Ik stel echter vast dat maatschappelijk kwetsbare mensen vaak geen werk hebben of aangewezen zijn op korte tijdelijke of deeltijdse contracten. Maatregelen die onder dit grondrecht vallen, betreffen de creatie van meer duurzame jobs voor laag- en kort geschoolden, maar ook jobs die combineerbaar zijn met een gezin met jonge kinderen. Naast gerichte toeleiding, werkgelegenheidsprogramma's en activeringsbeleid vallen hier ook maatregelen onder die drempels naar werk op verschillende levensdomeinen wegwerken. Deze drempels kunnen zich situeren op het vlak van mobiliteit, de toegankelijkheid van diensten als de VDAB, voldoende kinderopvang, bestrijding van racisme en discriminatie bij sollicitatie, enz. Ook de sector van de sociale economie heeft hier een belangrijke rol te vervullen. Deze sector biedt door zijn bijzonder karakter ook kansen op werk voor mensen die op de reguliere arbeidsmarkt moeilijk een baan vinden.

Wonen: mensen in armoede zijn vaak gedwongen om te wonen in onaangepaste en ongezonde, slecht geïsoleerde woningen of moeten daar een groot deel van hun inkomen als huur betalen. Vlaanderen heeft een aantal instrumenten in handen om de toegang tot dit grondrecht voor mensen in armoede te verbeteren. Voorbeelden van dergelijke instrumenten zijn sociale koop- en huurwoningen, de huurpremie, maar ook het energiebeleid, de drinkwatervoorziening, de ruimtelijke ordening,...

Gezondheid: ondanks de goede kwaliteit van de gezondheidszorgvoorzieningen, bestaat er een grote gezondheidsongelijkheid tussen niet-armen en mensen in armoede. Door de armoede hebben deze mensen nochtans doorgaans meer zorgnoden. Het garanderen van dit sociaal grondrecht impliceert daarom maatregelen die de toegang tot gezondheidsvoorzieningen verbeteren, maar impliceert bijvoorbeeld ook dat bij universele gezondheidscampagnes extra aandacht gaat naar het bereiken van kwetsbare groepen door empowerende strategieën, zodat de preventie niet zelf de oorzaak wordt van een grotere ongelijkheid.

2.1.2 De toegang tot voldoende en gezonde voeding voor mensen in armoede wordt gegarandeerd

Bijzondere aandacht schenk ik aan voldoende en gezonde voeding. In de eerste plaats zou de toegang tot voldoende en gezonde voeding evident moeten zijn. In dit opzicht zet ik prioritair in op structurele maatregelen naast de bestaande noodhulpmaatregelen op het vlak van gezonde voeding. Voldoende en gezond

voedsel is een van de basisvoorzieningen waarover iedereen zou moeten beschikken. Toch hebben meer en meer mensen hier geen of onvoldoende toegang toe. Dit staat in schril contrast met de hoeveelheid voedsel die verloren gaat in de hele voedselketen, van productie tot consumptie. Ik bouw binnen de Interdepartementale Werkgroep Voedselverlies verder op de engagementsverklaring "Samen tegen voedselverlies" en draag bij aan de Ketenroadmap Voedselverlies 2020, zodat de vele opportuniteiten die zich aanbieden gevaloriseerd kunnen worden.

Ik investeer in hefboomprojecten, in het bijzonder binnen de Sociale Economie, die voedseloverschotten kanaliseren richting sociale redistributie (bijvoorbeeld inzake samenwerking met veilingen of lokale samenwerking met supermarkten). Deze kunnen naast economische baten (lagere aankoopkosten, verminderen van afvalverwerkingskosten) ook grote (directe en indirecte) maatschappelijke winsten realiseren onder meer op het vlak van tewerkstelling en voldoende gezond voedsel beschikbaar maken voor iedereen. Inzake voedselverlies en voedselhulp vertrek ik vanuit een emancipatorische visie op armoedebestrijding. In dit kader moeten geschonken voedingswaren niet per se gratis ter beschikking gesteld worden aan mensen in armoede, al blijft dit mogelijk. Ook de voedselbanken beschouw ik als een waardevol initiatief. Tot slot ondersteun ik waardevolle initiatieven die zich richten op het verzorgen van een gezonde maaltijd voor gezinnen met (jonge) kinderen uit kwetsbare doelgroepen.

2.2 OD Versterkt inzetten op het voorkomen en bestrijden van armoede bij gezinnen met jonge kinderen

Het Vlaams Regeerakkoord schuift de strijd tegen kinderarmoede en generatiearmoede vooruit als prioriteiten binnen het armoedebestrijdingsbeleid. Elk kind in Vlaanderen moet zich volledig kunnen ontplooiën. Dit is een recht van elk kind en zorgt er bovendien voor dat alle talenten ontwikkeld kunnen worden en zo kunnen bijdragen tot de samenleving. Ik zal dan ook verstrekt inzetten op gezinnen met jonge kinderen.

Investeren in gezinnen met jonge kinderen, van bij de geboorte, is investeren in de toekomst van de samenleving en is ook efficiënter. Door kinderen in armoede te laten opgroeien, laat de samenleving immers enerzijds heel wat maatschappelijk potentieel verloren gaan. Anderzijds liggen de kosten voor de samenleving op lange termijn ook veel hoger als men nu deze investering niet doet. Achterstanden die voor de geboorte of in de eerste levensjaren ontstaan, zijn immers later nog moeilijk en slechts tegen een hoge kostprijs in te halen. Bovendien is dit noodzakelijk om de vicieuze cirkel van generatiearmoede te doorbreken.

Als ik het heb over jonge kinderen, bedoel ik aandacht vanaf het moment van de zwangerschap. De eerste levensjaren zijn cruciaal voor de ontwikkeling van intellectuele, emotionele en sociale vaardigheden van jonge kinderen en het doorbreken van de armoedespiraal. De structurele mechanismen van armoede en uitsluiting zorgen er voor dat geboren worden en opgroeien in een arm gezin grote gevolgen heeft op langere termijn. Het is bewezen dat armoede, zeker langdurige armoede, zowel de gezondheid kan beïnvloeden als de cognitieve ontwikkeling, de schoolse resultaten, de ambities, het zelfbeeld, de relaties met anderen, het risicogedrag en het perspectief op werk. Het kan langdurige negatieve effecten hebben die later moeilijk te compenseren zijn. Hoe later we ingrijpen op deze spiraal die tot generatiearmoede leidt of die in stand houdt, hoe hoger de (maatschappelijke) kosten en hoe lager de efficiëntie van het beleid. Ook mensen in armoede geven aan dat deze periode voor hen erg belangrijk is. Net zoals iedereen willen ook zij het beste voor hun kinderen en gezin.

Inzetten op jonge kinderen wil echter niet zeggen dat er een leeftijdsgrens moet gekozen worden waarna de inzet stopt. Ondersteuning van gezinnen moet starten van de perinatale periode en behouden blijven zolang het gezin en de kinderen daar nood aan hebben. Ondersteuning die gezinnen te snel loslaat, zal weinig duurzame effecten hebben. Er moet dus bijzondere aandacht zijn voor breuklijnen in een mensenleven (bv. geboorte, overgang kleuteronderwijs, enz.) of ingrijpende gebeurtenissen (bv. echtscheiding van ouders, detentie van een opvoedingsfiguur, sterfte van een opvoedingsfiguur,...).

Ook richt ik mijn specifieke aandacht tot de jongeren van vandaag, die de ouders van morgen zullen zijn. Ook zij worden met deze breuklijnen geconfronteerd.

2.2.1 De participatie van gezinnen met jonge kinderen in armoede versterken

Gezinnen in armoede hebben net als iedereen het recht om te participeren aan de samenleving. Deelname aan de samenleving uit zich in het onderwijs, op de arbeidsmarkt, maar evenzeer in vrije tijd en op andere domeinen.

Ook voor gezinnen met jonge kinderen is een maximale toegankelijkheid tot kwaliteitsvolle diensten van groot belang. Kinderen en jongeren in een kansarme situatie kunnen uit het bezoeken van kwaliteitsvolle diensten immers veel voordelen halen.

De financiële situatie van gezinnen is in vele gevallen bepalend voor wat kan en niet kan. Opvoeding, verzorging en tijdsbesteding worden dikwijls beïnvloed door de middelen waarover een gezin beschikt. Het is onze taak als overheid om er voor te zorgen dat alle kinderen en jongeren, onafhankelijk van de beschikbare middelen van het gezin, dezelfde kansen krijgen.

Hoewel armoede veel meer is dan een inkomensprobleem, is een toereikend inkomen cruciaal om uit armoede te geraken. Enerzijds omvat dit het garanderen van voldoende inkomsten, dit is over het algemeen een federale bevoegdheid. Anderzijds gaat het ook over kostenverlagende maatregelen die het besteedbaar inkomen van gezinnen met jonge kinderen verhogen. Deze bevoegdheden bevinden zich ook op Vlaams niveau, denken we maar aan de inkomensgerelateerde kinderopvang, de kinderbeijlag, de schooltoelage, de huurpremie,... Ik zal erover waken dat bij het garanderen van de sociale grondrechten (zie 2.1.1.) de nodige aandacht besteed wordt aan gezinnen met jonge kinderen.

2.2.2 Kinderen, jongeren en ouders sterker maken

Gezinnen met kinderen in armoede willen zelf ook een beter leven opbouwen voor hun gezin en deel uitmaken van de samenleving. Naast structureel werken om de armoede te bestrijden, is het daarom noodzakelijk om een aanbod te doen waarin gewerkt wordt aan deze binnenkant van armoede. Mensen die de gevolgen dragen van armoede en sociale uitsluiting moeten tijd en ruimte krijgen om stappen vooruit te zetten, greep te krijgen op hun eigen leven en zelf evenwichtige keuzes te kunnen maken. Keuzes die niet ingegeven worden door de context. Mensen op deze manier sterker en zelfredzaam maken, heeft duurzame effecten op de kansen voor het gezin en de kinderen.

Dit sluit aan bij de visie waar de Huizen van het Kind voor staan. Met de Huizen van het Kind, die verdere uitbouw nodig hebben, wil ik de krachten bundelen zodat meer gezinnen beter ondersteund worden. Om de Huizen van het Kind te laten uitgroeien tot volwaardige basisvoorzieningen worden tal van partners, zoals kinderopvang, jeugdhulpvoorzieningen, onderwijsinstellingen, vrijetijdsactoren,... lokaal samengebracht. Op die manier kan elke (aanstaande) ouder en

elk kind met elke vraag of ondersteuningsbehoefte terecht in een Huis van het Kind dicht in de buurt.

Investeren in integrale gezinsondersteuning die ouders op maat ondersteunt zodat niet alleen de leefomstandigheden op verschillende domeinen verbeteren maar ook de mentale ruimte binnen het gezin vergroot is noodzakelijk. Bijzondere aandacht gaat uit naar het bouwen van bruggen naar onderwijs en tewerkstelling. De noden die het gezin zelf aangeeft staan hierin steeds centraal.

Door middel van specifieke groeitrajecten – met de nodige omkadering en begeleiding – ondersteunen we jongeren en jonge ouders om zichzelf te versterken, de vicieuze cirkel te doorbreken, hun krachten op eigen tempo te ontwikkelen, hun leven (opnieuw of eindelijk) in handen te nemen. Dat komt hen zelf ten goede, hun omgeving, hun (toekomstige) kinderen, en de samenleving. Tegelijkertijd zetten we in op een versterking van het netwerk rond gezinnen met als belangrijke schakel een vertrouwenspersoon.

Ik waak erover dat de mogelijkheden die digitalisering en gegevensdeling bieden, worden gebruikt in functie van een betere hulp- en dienstverlening naar de gezinnen in armoede, met aandacht en respect voor zij die (nog) niet van nieuwe technologieën kunnen genieten.

3. Strategische doelstelling: We ondersteunen het beleid met een geïntegreerd bestuur

Het regeerakkoord expliciteert duidelijk de verantwoordelijkheid van een geïntegreerde visie over de hele Vlaamse Regering:

Armoede als multidimensioneel gegeven vergt een meer gecoördineerde aanpak in meerdere beleidsdomeinen die afgestemd is (horizontaal armoede-bestrijdingsbeleid) én een specifiek verticaal beleid binnen elk beleidsdomein. (p. 124, 1e alinea)

Deze Vlaamse Regering zal de huidige regelgeving rond armoedebestrijding evalueren en actualiseren. (...) We zetten in op participatie van mensen in armoede via het armoedeoverleg, en erkennen de rol van verenigingen waar armen het woord nemen en opgeleide ervaringsdeskundigen. We erkennen de lokale overheden in hun rol van regisseur van het lokale armoedebeleid. (p. 124, 6^e alinea)

Ook kennisontwikkeling krijgt de nodige aandacht, in het bijzonder over de leefwereld van kinderen in armoede, over de binnenkant van armoede, de gelaagdheid van armoede en over de verschillende gezichten van armoede. We maken werk van een strikte monitoring van (kans)armoede en (kans)armoedebestrijding. (p. 124, laatste alinea).

Armoedebestrijding is een verantwoordelijkheid van alle beleidsniveaus: van Europees tot lokaal. De Vlaamse Regering stimuleert een constructieve samenwerking tussen deze verschillende beleidsniveaus om samen tot concrete resultaten op het terrein te komen. (p. 125 1^e alinea)

De nieuwe Vlaamse bevoegdheden die na de zesde staatshervorming worden geïntegreerd in het Vlaamse beleid en die kunnen fungeren als hefboom in het kader van het armoedebeleid worden geïdentificeerd en maximaal ingezet in dit kader. (p. 124, 5^e alinea)

Om te komen tot een effectief en efficiënt beleid rond het voorkomen en het bestrijden van armoede is een geïntegreerd beleid nodig.

3.1 OD De Vlaamse Regering engageert zich om vanuit de gemeenschappelijke visie op armoedebestrijding effectieve maatregelen te nemen om de armoede in Vlaanderen te voorkomen en te bestrijden

Een geïntegreerd en efficiënt beleid vertrekt vanuit een gedeelde en gedragen visie en bouwt aan een maatschappelijk draagvlak voor deze visie. Een duidelijke visie op armoedebestrijding is van belang als toetssteen voor het beleid. Het zal ons een goed beeld geven van waar we naartoe willen. Het biedt een basis om samen naar de toekomst te kijken en plannen concreet te maken.

Ik wil op alle beleidsniveaus en in alle beleidsdomeinen tot eensgezindheid komen inzake een integrale, structurele, participatieve en empowerende aanpak van de armoedeproblematiek. Centraal in deze aanpak is dat de maatregelen zo veel mogelijk universeel zijn en categoriaal waar nodig. Hierbij wordt rekening gehouden met de binnenkant van armoede.

De Vlaamse Regering zal de gezamenlijke visie bekrachtigen en deze als kader hanteren voor het uitwerken en optimaliseren van de acties inzake armoedebestrijding binnen elk beleidsdomein.

Ik draag deze visie ook uit naar belangrijke maatschappelijke actoren en sectoren, gaan erover met hen in dialoog en stimuleren ook hen om deze als leidraad te gebruiken voor hun werking en initiatieven.

De Vlaamse Gemeenschap zal verder inzetten op samenwerking tussen VGC en GGC om in de eerste plaats een beleid uit te stippelen dat tegemoet komt aan de specifieke noden van Brussel.

3.2 OD De Vlaamse Regering voert een geïntegreerd, volgehouden en doorgedreven beleid onder coördinatie van de minister bevoegd voor armoedebestrijding

3.2.1 Coördinatie binnen de Vlaamse overheid

Armoede is een complex probleem dat op tal van domeinen maatregelen vergt. Hiervoor is een verregaande coördinatie nodig. Niet alleen binnen de Vlaamse overheid, maar ook in afstemming met verschillende andere overheidsniveaus (Europees, federaal en lokaal). De coördinerende minister speelt hierin een cruciale rol, maar dit zonder de verantwoordelijkheden inzake armoedebestrijding bij de andere ministers weg te nemen.

Het armoedevraagstuk gaat alle beleidsniveaus aan en vraagt dus om een zogenaamde horizontale aanpak. De realisatie van de armoededoelstellingen van het Pact 2020 is dan ook een taak van elke Vlaamse minister.

De Vlaamse Regering gaat in tegen mechanismen die armoede veroorzaken en stimuleert dat mensen zelfredzaam worden. Armoede als multidimensioneel gegeven vergt een meer gecoördineerde aanpak in meerdere beleidsdomeinen die afgestemd is (horizontaal armoedebestrijdingsbeleid) én een specifiek, verticaal beleid binnen elk beleidsdomein. Deze Vlaamse Regering zal haar verantwoordelijkheid hierin blijven opnemen door middel van structurele initiatieven rond armoedepreventie en armoedebestrijding. Deze structurele oplossingen primeren op een projectmatige benadering.

Ik zorg voor een goed omkaderd team om deze coördinatie optimaal te ondersteunen. De coördinatieopdracht wordt versterkt door een sterk en dynamisch horizontaal permanent armoedeoverleg.

3.2.2 Het opstellen een sterk Vlaams Actieplan Armoedebestrijding (VAPA)

De Vlaamse Regering dient, in uitvoering van het armoededecreet, binnen twaalf maanden na haar aantreden een actieplan op te stellen dat loopt over een periode van vijf jaar. Het actieplan is zo opgebouwd dat minstens de sociale grondrechten worden gerespecteerd: het recht op participatie, maatschappelijke dienstverlening, gezin, rechtsbedeling, cultuur, inkomen, onderwijs, werkgelegenheid, huisvesting, gezondheidszorg.

Uit een evaluatie van het voorbije VAPA is de nood naar voor gekomen om het VAPA niet als een inventaris van reeds geplande beleidsacties op te maken. Er wordt dan ook een duidelijke focus gelegd op die acties waar een wezenlijke doorbraak gerealiseerd kan worden.

In het VAPA 2014-2019 worden de noodzakelijke acties opgenomen om de doelstellingen in het Pact 2020 te realiseren. Het betreft zowel acties binnen een beleidsdomein als beleidsdomeinoverschrijdende acties die noodzakelijk zijn om de transitie in de aanpak van armoede bij gezinnen met jonge kinderen te realiseren.

Het VAPA komt participatief tot stand binnen het Horizontaal permanent armoedeoverleg, met de doelgroep en met relevante organisaties. Er wordt vertrokken vanuit een ambtelijk, politiek en maatschappelijk breed gedragen visie die consequent wordt toegepast op de vooropgestelde acties. De uitvoering van het VAPA wordt op een efficiënte manier opgevolgd. Ik houd de vinger aan de pols wat betreft alle lopende acties inzake armoedebestrijding die bij de inventaris in het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding zijn opgenomen. Het VAPA wordt tussentijds geëvalueerd en waar nodig bijgestuurd aan de hand van de voortgangsrapportage die voortaan om de 2 jaar opgemaakt wordt.

3.2.3 Dynamiseren van het Horizontaal permanent armoedeoverleg

In het Horizontaal permanent armoedeoverleg (HPAO) komen de aandachtsambtenaren uit de verschillende departementen en agentschappen van de Vlaamse administratie samen met medewerkers van het Netwerk tegen Armoede en enkele bijkomende experts.

Ik wil de meerwaarde van dit overleg vergroten door het meer dynamisch maken van het overlegplatform, waarbij er intensief ervaringen, ideeën, voorstellen, vanuit de verschillende leden uitgewisseld en besproken kunnen worden. Het kan zo een sterkere inbreng doen in een integraal en inclusief armoedebestrijdingsbeleid. Om dit te realiseren wordt het HPAO gereorganiseerd en wordt de vergadervorm flexibel gemaakt naar gelang de noden en behoeften die zich stellen (bijvoorbeeld aan de hand van vorming, denkdagen, ...). Het HPAO zal deze regeerperiode minstens overleggen over hoe we binnen elk beleidsdomein, en beleidsdomeinoverschrijdend, kunnen werken aan sensibilisering rond armoede(bestrijding), structurele participatie en afstemming met andere beleidsniveaus. Op deze manier wens ik ook de actieve betrokkenheid en deelname van de aandachtsambtenaren te verhogen.

3.2.4 Inzetten op verbinding en netwerken

Om de gezamenlijke visie en de daaruit voortvloeiende acties te laten doorwerken over alle beleidsdomeinen en -niveaus heen, is een gedreven samenwerking van verschillende stakeholders uit beleid en praktijk noodzakelijk.

Dit mag echter niet leiden tot netwerken als doel op zich, maar moet een middel zijn om maatregelen te optimaliseren en hulp- en dienstverlening echt op elkaar af te stemmen zodat zorg op maat wordt geboden.

Ik zal op verschillende beleidsniveaus inzetten op verbinding van en netwerking tussen mensen en organisaties. In het bijzonder binnen de Vlaamse overheid waar we het HPAO versterkt zijn decretale rol laten spelen en we maatregelen van verschillende beleidsdomeinen op elkaar afstemmen. Ik zal ook afstemmen met andere bestuursniveaus. Elk niveau beschikt over specifieke bevoegdheden en mogelijkheden om bij te dragen aan een structurele vermindering van armoede. Een doeltreffende aanpak vraagt daarbij een geïntegreerde aanpak, op Europees, Vlaams, (inter)federaal én lokaal niveau, zonder de verantwoordelijkheden inzake armoedebestrijding naar elkaar door te schuiven. Acties op verschillende niveaus moeten elkaar aanvullen en versterken.

De initiatieven worden ingepast in de Europese 2020-strategie, en houden daarbij rekening met de aanbevelingen in het kader van het SIP (sociaal investeringspakket). Met de focus op kinderarmoede wordt invulling gegeven aan de Europese Aanbeveling "Investeren in kinderen". Ik zal de vertaalslag van deze principes tot op lokaal niveau stimuleren. De middelen van de Europese Structuurfondsen zullen waar mogelijk ingezet worden om bij te dragen tot de EU2020 doelstellingen op het vlak van armoedebestrijding.

Het werken op het niveau van de lokale besturen (gemeenten en OCMW's) laat toe om de ruimtelijke concentratie van problemen gericht aan te pakken en verhoogt zo de kans op snel zichtbare en voelbare resultaten. De lokale besturen zijn dan ook de partner bij uitstek om de lokale regie op te nemen. Ik erken de regierol van de lokale besturen voor armoedebestrijding. De lokale besturen blijven gesubsidieerd en ondersteunen in de realisatie van een lokaal kinderarmoedebestrijdingsbeleid. De subsidiëring voor lokale kinderarmoedebestrijding wordt daarbij geïntegreerd in het Gemeentefonds. Ik zal bekijken hoe de lokale regierol versterkt kan worden zodat de lokale besturen hun rol en verantwoordelijkheid ten volle kunnen opnemen. Hiertoe zal ik inzetten op intervisie en uitwisseling van goede praktijken via lerende netwerken die ontstaan voor alle lokale besturen. Hierbij gaat expliciet aandacht naar de bijzondere behoeften en opportuniteiten in de steden.

3.3 OD Het evalueren en actualiseren van de huidige regelgeving inzake armoedebestrijding

Het armoededecreet geeft aan hoe armoedebestrijding in Vlaanderen vorm krijgt. Het heeft heel wat hefboomen gecreëerd onder meer op het vlak van coördinatie en participatie. Ik erken en behoud deze belangrijke meerwaarde. Ik zal dit decreet echter ook evalueren om na te gaan hoe we dit nog meer kunnen inzetten om structureel bij te dragen aan de doelstellingen inzake armoedebestrijding. Desgevallend zal ik het armoededecreet actualiseren.

De actualisaties zullen onder meer betrekking hebben op de integratie van de subsidies lokale kinderarmoedebestrijding in het Gemeentefonds en het expliciteren van de regierol van de lokale besturen.

Ik identificeer en benut de opportuniteiten die door de overheveling van bevoegdheden worden gecreëerd maximaal in de strijd tegen armoede. Het betreft minstens de bevoegdheden inzake de kinderbijslag, het gezondheidszorgbeleid, het woonbeleid, het werkgelegenheidsbeleid en de eerstelijns juridische hulpverlening.

3.4 OD Het voeren van een participatief armoedebestrijdingsbeleid en creëren hiervoor de nodige randvoorwaarden

Het Vlaams armoedebestrijdingsbeleid zoals verankerd in het decreet betreffende de armoedebestrijding stelt participatie van mensen in armoede aan dit beleid voorop. Participatie is cruciaal om tot een effectief beleid te komen.

Een participatief beleid vereist de creatie van de randvoorwaarden die nodig zijn voor een respectvolle en gelijkwaardige participatie van de doelgroep. Ik zal daarom een kader creëren met principes voor beleidsmakers om dit participatief beleid te ontwikkelen. In bestaande structuren zoals het Horizontaal en Verticaal permanent armoedeoverleg worden verenigingen waar armen het woord nemen en ervaringsdeskundigen ingeschakeld. Het is belangrijk dat de rol van ervaringsdeskundigheid ook binnen de Vlaamse overheid erkend wordt. Ik zal het huidige systeem van opleiding en inzet van ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting evalueren.

De dialoog met mensen in armoede loopt in belangrijke mate door de verenigingen waar armen het woord nemen. Verenigingen waar armen het woord nemen worden erkend voor het werken volgens zes criteria: armen blijven zoeken, armen samenbrengen in groep, armen het woord geven, werken aan de maatschappelijke emancipatie van armen, werken aan maatschappelijke structuren, vormingsactiviteiten en de maatschappelijke dialoog organiseren. Deze verenigingen werken samen in het Vlaams Netwerk Tegen Armoede. De verenigingen koppelen een laagdrempelige basiswerking, waar mensen in armoede elkaar ontmoeten zonder voorwaarden of verplichtingen en waar mensen de kans krijgen naar eigen mogelijkheden verder te groeien, aan een beleidswerking waar structureel gewerkt wordt rond één of meer aspecten van de armoedethematiek.

Het Verticaal Permanent Armoedeoverleg is het overleg dat per beleidsdomein wordt georganiseerd met als taak de specifieke beleidsinitiatieven van het betreffende beleidsdomein te toetsen aan de visie en de ervaring van mensen in armoede en voorstellen tot bijsturing van het beleid te formuleren. Elke Vlaamse minister organiseert dit in de eigen beleidsdomeinen. Het Verticaal overleg vindt voor elk beleidsdomein minstens twee keer per jaar plaats. De aandachts-ambtenaren nemen deel aan dit verticaal overleg binnen hun beleidsdomein. Een verslag van dit overleg wordt opgenomen in de voortgangsrapportage van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding.

Ik zal er op toezien dat de decretale verplichtingen inzake de organisatie van het VPAO nageleefd worden en dat deze overlegmomenten effectief ingezet worden om initiatieven inzake armoedebestrijding uit te werken en te evalueren in overleg met mensen in armoede. Beleidsdomeinoverschrijdende VPAO's over problemen of initiatieven die meerdere beleidsdomeinen raken, worden indien nodig gestimuleerd en georganiseerd.

3.5 OD Het voeren van een efficiënt en onderbouwd beleid gestoeld op kennisontwikkeling en -kruising en monitoren en evalueren armoede en het armoedebestrijdingsbeleid

Heel wat beleidsinitiatieven hebben tot doel de armoede in Vlaanderen te bestrijden, maar lijken daar niet in te slagen. Een effectief armoedebestrijdingsbeleid moet stevig onderbouwd zijn en opgevolgd worden. Er zijn momenteel heel veel lokale netwerken, maar niemand neemt daarvan de afstemming op. Nochtans als alle betrokken actoren lokaal samenwerken, kan dit een belangrijke meerwaarde zijn in de aanpak van armoede in Vlaanderen.

De inbreng van ervaringskennis van mensen in armoede zelf neemt hierin een bijzondere plaats in. Mensen in armoede weten zelf als geen ander wat het is om in armoede te leven. Zij kunnen het best aangeven waar zich problemen stellen inzake armoede bij beleidsinitiatieven en de organisatie van hulp- en dienstverlening. Zij kunnen eveneens mee oplossingen aanreiken die effectief een verschil maken.

Een onderbouwd beleid is ook gestoeld op wetenschappelijk onderzoek. Er werd echter in het verleden reeds uitgebreid onderzoek rond armoede gevoerd. We maken van deze resultaten en inzichten nu actief gebruik en leggen prioriteit bij gegevens uit onderzoeken die een rechtstreekse bijdrage kunnen leveren aan de optimalisatie van (geplande) actuele beleidsmaatregelen, onder meer door de betrokkenheid bij de uitvoering van armoedetoetsen.

Alleen inzetten op het verzamelen van verschillende soorten kennis, is niet voldoende. De echte meerwaarde zit in het kruisen van deze kennis. Door een combinatie van kennis in te zetten in de beleidsvoorbereiding, -uitvoering en -evaluatie kunnen de meest efficiënte en effectieve acties inzake armoedebestrijding gerealiseerd worden. Het gaat om acties die tegemoet komen aan de reële noden van mensen in armoede, maar ook wetenschappelijk onderbouwde resultaten halen en realiseerbaar zijn op het terrein. Ik zal deze kenniskruising hanteren in het Vlaams armoedebestrijdingsbeleid en initiatieven nemen om deze te stimuleren. Ik zet hierbij prioritair in op de kennisoverdracht over de leefwereld van kinderen in armoede, de binnenkant en de gelaagdheid van armoede en over de verschillende gezichten van armoede.

Hoe de problematiek van armoede en sociale uitsluiting evolueert zal nauwgezet opgevolgd worden. Ik zal daarbij in het bijzonder nagaan of de maatregelen die genomen worden bijdragen tot de realisatie van de vooropgestelde doelstellingen.

Liesbeth HOMANS,

viceminister-president,
Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering,
Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding

VI. REGELGEVINGSAGENDA

Minister	Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding
Beleidsdomein	Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Titel van het initiatief	Wijziging van het decreet van 21 maart 2003 betreffende de armoedebestrijding
Strategische doelstelling	☐ SD1 – Preventie van armoede ☐ SD2 – Bestrijding van armoede ☒ SD3 – Geïntegreerd bestuur
Status (keuzeveld) <i>In voorbereiding, lopend, afgewerkt</i>	In voorbereiding
Inhoud	- aanpassing artikel 18/1 in het kader van de integratie van de sectorale subsidies voor lokale kinderarmoedebestrijding in het Gemeentefonds - verankering van de regierol van de lokale overheden met betrekking tot het lokale armoedebeleid

Minister	Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding
Beleidsdomein	Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Titel van het initiatief	Wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de armoedebestrijding
Strategische doelstelling	☐ SD1 – Preventie van armoede ☐ SD2 – Bestrijding van armoede ☒ SD3 – Geïntegreerd bestuur
Status (keuzeveld) <i>In voorbereiding, lopend, afgewerkt</i>	In voorbereiding
Inhoud	- aanpassing artikel 4, § 1: voortgangsrapportage om de twee jaar in plaats van ieder jaar nu. - aanpassing hoofdstuk V/1 in het kader van de integratie van de sectorale subsidies voor lokale kinderarmoedebestrijding in het Gemeentefonds